

XVI Trobada de l'antiga diòcesi de Tortosa

La «Trobada d'entitats i associacions culturals de l'antiga diòcesi de Tortosa» és una de les moltes trobades de centres d'estudis i associacions similars que durant l'any tenen lloc amb concrecions territorials molt diverses. Algunes d'àmbit comarcal estricte, d'altres fins i tot més reduïdes a un veïnatge geogràfic o històric concret, d'altres amb visió de comarca natural que aglutina un ampli territori dividit per administracions comarcals diferents, algunes —com la de Girona— s'emmarquen en les comarques que personalitzen i configuren l'àmbit provincial i altres —la de Lleida— van fins i tot més lluny d'això ja que inclouen comarques de comunitats frontereres veïnes i Andorra, i finalment algunes tenen la voluntat de convocar entitats i persones que es belluguen entre les diverses valls d'un sistema muntanyós tant immens com són els Pirineus. Una gran diversitat de formes i maneres de concretar les trobades que respon a les diversitats històriques, geogràfiques i demogràfiques inherents a cada espai territorial i també a les realitats associatives que les convoquen o hi participen.

La trobada de l'antiga diòcesi de Tortosa es va celebrar el passat dia 30 de novembre a Ares del Maestrat, una població situada a gairebé 1.200 m. d'altitud en constant davallada

demogràfica, que ha passat de més de 2.000 habitants a principis del segle xx als 190 censats l'any passat i, com ens van dir, molts menys residint-hi tot l'any. A la trobada hi estaven convidades persones i entitats de les comarques de les Terres de l'Ebre, el Priorat, el Matarranya, el Maestrat i els Ports. Un extens territori, dividit en tres comunitats autònomes que va des de zones altes i muntanyoses fins a la línia de costa o del Delta. Unes terres de cruïlla i de continuïtats en les que els centres d'estudis juguen un paper cabdal en propiciar la confluència i el coneixement recíproc a una banda i l'altra de les fronteres autonòmiques, alhora que configuren i encadenen relacions necessàries i imprescindibles entre el País Valencià, Catalunya i la Franja.

El marc d'Ares, d'una bellesa excepcional, fou idoni per tractar durant la trobada «el despoblament de les zones rurals a l'antiga Diòcesi de Tortosa» problema que afecta a la major part dels municipis d'aquest territori. Problema que els centres d'estudis i associacions culturals aborden com un tema prioritari amb confluència, com es va constatar en el programa, amb propostes vingudes de les universitats Jaume I de Castelló i Rovira Virgili de Tarragona / Reus. Una jornada que es carregà d'esperances amb propostes de «nova ruralitat».

Participants en la XVI Trobada d'entitats i associacions culturals de l'antiga diòcesi de Tortosa

Coordinadora
de Centres
d'Estudis de
Parla Catalana
CCEPC

Premi Nacional de Patrimoni Cultural 2007

sumari

des de la universitat	
Universitat, cultura i territori	
	pàg. 2
una imatge, una història	
La Vaga de la Canadenca, 45 dies que van canviar la vida de la classe obrera	
	pàg. 3
coneguem els centres d'estudis	
El Centre d'Estudis Ignasi Iglésias	
	pàg. 4-5
ccepc	
Conveni CCEPC – Federació d'Ateneus de Catalunya	
	pàg. 6
Propera assemblea general de la CCEPC	
	pàg. 6
Segona jornada sobre historiografia local	
	pàg. 6
XII congrés de la CCEPC	
	pàg. 7
Exposicions en itinerància	
	pàg. 7
institut d'estudis catalans	
Fundació Mercè Rodoreda	
	pàg. 8
institut ramon muntaner	
La recerca en estudis locals i el seu posicionament	
	pàg. 9
l'entrevista	
Entrevista a Mario Zucchitello	
	pàg. 11-13
la finestra	
13 anys i 52 números dels Plecs d'Història local	
	pàg. 14
arxiu	
Secció d'Arxiu i Gestió Documental de la Diputació de Barcelona	
	pàg. 16-17
museu	
Un museu per a tothom	
	pàg. 18-19
resenyes i novetats	
	pàg. 20-23

Universitat, cultura i territori

La cultura és un bé comú que s'ha de difondre i conèixer, la societat té el dret de poder accedir-hi, i les administracions públiques l'obligació de facilitar aquest accés. En el context universitari estem parlant de la responsabilitat social universitària (RSU) i de l'Extensió Universitària com a models per a complir amb aquest principi general.

La Universitat Jaume I va reconèixer la vigència dels valors fundacionals de l'extensió universitària i els va tenir en compte a l'hora de crear una universitat pública i moderna a Castelló, tot i això es va considerar necessari una revisió d'alguns dels seus principis. El model que va impulsar l'UJI va introduir una nova forma de treballar, ja no servia el treballar per i es va emfatitzar en el treballar amb. La relació de la universitat amb els receptors de la formació va passar de considerar-los com a receptors passius a implicar-los en el procés. Amb el temps aquest procés va transformar la tradicional relació jeràrquica de la universitat amb el territori, generant models horitzontals de treball col·laboratiu.

L'actualització del model extensio-nista va establir les bases que van fer possible un model d'Extensió Universitària que sacrificava els resultats a curt termini per apostar per un model amb visió de futur, capaç d'interactuar amb una societat complexa i sotmesa a canvis permanents. En aquest nou escenari la Universitat es converteix en un agent dinamitzador i corresponsable en la creació de les condicions per afavorir el creixement de la societat civil. La Universitat ha de involucrar-se en estendre i contribuir a garantir el dret dels ciutadans i ciutadanes al coneixement i la formació. Reconeixent el seu paper aglutinador, àmpliament acceptat i recolzat per tots, assumint el compromís d'impulsar estratègies i accions tendents a projectar la seva essència en la societat. (Sogorb 2000)

L'aposta de la Universitat ha estat desenvolupar una forma de fer i d'estar al territori amb la voluntat d'implementar un nou model cultural. L'objectiu general d'aquest és integrar la cultura com a valor i com a referent en la vida universitària i fer participar d'aquest objectiu la resta de la població del territori.

Aquesta nova dinàmica de treball aposta per un nou organigrama estratègic basat en la suma de lideratges que situen la cultura en la centralitat que uneix i vertebrava. Aquest model ens obliga a treballar de manera horitzontal, igualitària i consensuada, renunciant al treball efímer i oportunista, apostar per la creació d'equips que sumen actius, per un treball en xarxa representatiu, amb capacitat d'escoltar i atendre les demandes de la societat que genera confiança i trenca amb l'individualisme i la fragmentació de la societat.

La posada en marxa d'aquest nou model ha de ser el punt de partida per a que també la investigació es construeixca, com diu Moliner (2018) amb enfocaments participatius i inclusius, serà una investigació capaç de mobilitzar el coneixement pràctic, que la investigació estiga vinculada a la societat i que faci transferència del seu coneixement, és a dir, que es comuniqui a la comunitat el projecte, que tinga impacte en ella, que es mobilitzi i participe el coneixement.

L'aposta de la Universitat amb el territori, la cultura i el coneixement és ferma i constant. El PEU és una de les vies que ens relaciona amb la realitat més dinàmica i transformadora, amb projectes que han de ser proactius i co-responsables amb la societat. Amb visió i missió compartida que incloguin noves dimensions: la política, que sensibilitzi en el compromís de la transformació social mitjançant la definició de polítiques culturals adequades a la

realitat local i territorial, l'econòmica, que crea oportunitats per a la iniciativa local, generant riquesa mitjançant sinergies i propiciant nous reptes i, la social que mobilitza la ciutadania en processos de participació i integració en una visió de conjunt per al desenvolupament comunitari mantenint un model de sostenibilitat social.

El futur no s'espera, es construeix i al PEU ho fem de la mà dels agents socials, capacitats, compromesos amb l'entorn, implicats en els processos de desenvolupament, amb mentalitat de treballar no només per a la societat, sinó abans de res amb la societat. L'experiència ens ha demostrat que la combinació d'aquestes tres característiques té les seves conseqüències directes en la qualitat dels projectes duts a terme.

Bibliografia

Moliner García, María Odet; Ramel, Serge (2018): "Una mirada sobre el trabajo en red del Laboratoire International sur l'Inclusion Scolaire (LISIS): afirmando una cultura colaborativa para la movilización del conocimiento sobre educación inclusiva" PROFESORADO-REVISTA DE CURRÍCULO Y FORMACION DE PROFESORADO. Num. 2. Vol. 22. pp. 91-109.

ALBERT LÓPEZ MONFORT.

COORDINADOR DEL SERVEI D'ACTIVITATS
SOCIOCULTURALS DE LA UNIVERSITAT JAUME I.
amonfort@uji.es

La Vaga de la Canadenca, 45 dies que van canviar la vida de la classe obrera

ANC1-42-N-157
Fons Brangulí. Arxiu Nacional de Catalunya
Títol: Custòdia del mercat de la Boqueria durant la vaga de la Canadenca
Data: 03/03/1919
Descripció de la imatge: La Guàrdia Civil muntada custodia el mercat de Sant Josep, conegut com la Boqueria, després dels disturbis ocasionats per l'escassetat de verdures i els excessius preus de venda

Durant anys les lluites obreres per aconseguir llibertats socials i laborals, com la Setmana Tràgica, es van anar succeint fins arribar al seu punt més àlgid durant l'anomenada Vaga de la Canadenca.

Tot començà el 5 de febrer de 1919 quan l'empresa Fuerzas y Riegos del Ebro SA, coneguda com La Canadenca, acomiadà 8 treballadors d'oficina amb l'excusa que no eren necessaris. Però la veritable causa de l'acomiadament fou que aquests treballadors els havien passat d'eventuals a fixos i els havien abaixat el sou. Això va ocasionar una protesta del Sindicat Únic amb el lema "a mateix treball, mateix sou" i aquesta reacció no va ser del grat de l'empresa, per la qual cosa els va acomiadar.

A partir d'aquí la solidaritat de tota la classe obrera va anar creixent, primer els seus companys de la secció de facturació, seguit dels d'oficina i després tota l'empresa. Per solidaritat s'hi afegiren totes les empreses elèctriques i de subministrament, les de tramvies, etc. fins que es va arribar a produir una vaga general a tota la ciutat de Barcelona i gran part de la província.

Fou tan gran la força del Sindicat Únic que a principis de març s'instaurà

l'anomenada "censura roja" en què el Sindicat Únic de tipògrafs va prohibir publicar als diaris de Barcelona qualsevol notícia relacionada amb la vaga.

Cal tenir en compte que amb la manca de subministraments tota la indústria de Barcelona, i part de la província, es va haver d'aturar. També va comportar la manca d'enllumenat públic, amb les consegüents molèsties que ocasionava no tenir electricitat, gas o aigua a casa, però la població en general ho va acceptar sense gaires protestes.

La solidaritat vers els vaguistes, tant laboral com social, fou exemplar, es va crear la caixa de resistència on en poc més d'una setmana es van recollir més de 50.000 pessetes.

Per part de l'Estat espanyol es van suspendre les garanties constitucionals, es va declarar l'estat de guerra, es van mobilitzar tots els reservistes de les empreses de subministrament per tal que anessin a treballar com a soldats, altrament s'enfrontarien a un consell de guerra.

Els acords als quals es va arribar el 18 de març van ser: la concessió de la jornada laboral de 8 hores per a totes les feines, la creació de comitès paritaris, el pagament de tot el jornal en cas

d'accident laboral, el pagament de la meitat dels dies de la vaga, la readmissió del personal que havia fet vaga amb les garanties de no exercir cap represàlia, l'increment de sou entre un 10 i un 60 per cent en relació amb el salari que tinguessin, la desmobilització dels treballadors que havien estat mobilitzats i la represa de la feina en un termini de 48 hores.

El final de la vaga arribà el 20 de març, amb l'aprovació dels acords que s'havien pres dos dies abans, a través d'una assemblea a la plaça de braus de Las Arenas amb una assistència de més de 20.000 persones, on Salvador Seguí va ser l'encarregat de convèncer els assistents.

D'aquesta manera, el 3 d'abril el Conde de Romanones firmà el decret que entraria en vigor a partir de l'1 d'octubre del mateix any, això va convertir Espanya en el primer país d'Europa a implementar la jornada laboral de 8 hores.

En aquells 45 dies es va aconseguir la primera, i molt possiblement única, gran victòria de la classe obrera envers la patronal.

JOSEP GUZMAN I VILA
CENTRE DE RECERCA HISTÒRICA DEL POBLE-SEC

El Centre d'Estudis Ignasi Iglésias.

Preservar i difondre la història de Sant Andreu de Palomar

Fundat l'any 1982 sota el nom inicial d'Arxiu Històric de Sant Andreu de Palomar, el Centre d'Estudis Ignasi Iglésias (CEII) és una associació sense ànim de lucre que té, entre els seus objectius, investigar i difondre el passat de l'antic poble de Sant Andreu de Palomar i per extensió de tot el Pla de Barcelona, i la vetlla per la conservació del seu patrimoni històric i cultural. El Centre d'Estudis Ignasi Iglésias desenvolupa les seves tasques especialment en el camp de les ciències humanes i socials, col·laborant en la dinamització de la vida associativa andreuca i està en contacte amb totes les persones i entitats que, d'una manera o altra, es dediquen a l'estudi de l'antic poble o treballen per la seva millora en tots els àmbits.

Edita la revista Finestrelles (col·lecció iniciada el 1989 i amb 17 números editats) i el Llibre de Finestrelles (col·lecció iniciada el 2001 i 10 números editats), des dels quals es fa una tasca de recerca i difusió de la història i altres aspectes culturals i humans de Sant Andreu de Palomar i el Pla de Barcelona per extensió.

La seu de l'entitat es troba situada en un dels baixos de l'edifici on va néixer el dramaturg i poeta Ignasi Iglésias i Pujadas (Sant Andreu de Palomar, 1871 - Barcelona, 1928). En aquest indret es desenvolupen les re-

FOTO JORDI ESPLUGAS

Octubre 2018. Ofrena floral a la tomba d'Ignasi Iglésias al Cementiri de Sant Andreu de Palomar. L'acte es fa el diumenge més proper a l'aniversari de la seva mort i és organitzat pel CEII. Es celebra anualment des de 1976 i recupera una cerimònia semblant que estigué vigent des del 1930 al 1938.

unions i algunes de les activitats que organitza l'associació, com per exemple consultes, exposicions i conferències, a més de ser el lloc on es custodien part dels materials de l'entitat. El CEII està adherit a la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana i reconegut per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona.

Col·labora estretament amb el Districte de Sant Andreu en projectes de patrimoni cultural i històric de l'antic poble de Sant Andreu de Palomar, en el Pla de Barris, assessorant en el nomenclàtor i en el Catàleg del Patrimoni Històric-Artístic de la Ciutat de Barcelona —en l'àmbit del Districte de Sant Andreu— així com en diverses

iniciatives de difusió de la memòria andreuca. També, quan ha calgut, i conjuntament amb diverses entitats andreuques, ha estat l'ull crític en la salvaguarda del passat històric. Treballa constantment en la preservació d'elements i d'edificis que per la seva vàlua històrica, social i cultural tenen raó de seguir vius per tal d'oferir-los com un llegat preuat a les futures generacions d'andreuencs i d'andreuques. També, ha participat en diverses campanyes reivindicatives com "Salvem el Cementiri de Sant Andreu de Palomar" i "Salvem el Casc Antic", en aquesta darrera assessorant i proposant la catalogació d'edificis històrics i emblemàtics de l'antic poble.

FOTO JORDI ESPLUGAS

Novembre 2014. Concessió al CEII del Premi Sant Andreu atorgat per l'Ajuntament de Barcelona amb la Junta Directiva de l'entitat d'aleshores.

FOTO JORDI ESPLUGAS

10 de setembre de 2018. Ofrena floral a la Capella dels Segadors de la Parròquia de Sant Andreu de Palomar. S'organitza sempre a la vigília de la Diada com a contribució de Sant Andreu als actes de l'11 de setembre. El CEII té la responsabilitat de la seva organització.

Foto Jordi Espugas

Febrer 2018. Inauguració de l'exposició *Passat, present i futur del Rec Comtal* a la Biblioteca Can Fabra de Sant Andreu de Paloma, organitzada pel CEII. Posteriorment l'exposició ha estat exhibida en diversos indrets a Montcada i Barcelona durant més d'un any ininterrompudament. Es preveu, que en un futur, formi part del Centre d'Interpretació del Rec Comtal i de la història de Sant Andreu de Palomar.

Un exemple paradigmàtic del treball continuat del CEII ha estat el constant esforç per la recuperació de la memòria històrica i patrimonial del Rec Comtal. S'han portat a terme iniciatives com l'organització de dues exposicions monogràfiques sobre la Séquia, una a l'any 1987 i l'altra al 2018. S'han realitzat estudis de recerca universitària sobre el passat de la Séquia. Es van practicar les gestions necessàries el 1990 i 1991 per salvaguardar la documentació de la secretaria de la Junta de Regants del Rec Comtal, ara integrat als fons documentals de l'Arxiu Municipal del Districte de Sant Andreu. Es va impulsar la declaració de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat del tram del Rec Comtal proper al molí de Sant Andreu el 1994 com espai d'especial protecció arqueològica. Es va demanar fer realitat els anys 2014 i 2015 el Parc Arqueològic del Rec Comtal en aquest mateix indret, encara no executat. Finalment, el CEII ha mantingut una estreta col·laboració, com assessors i documentalistes, amb el Districte Municipal de Sant Andreu per fer realitat en un futur proper el Centre d'Interpretació del Rec Comtal i de la Història de Sant Andreu a les cases del Carrer del Pont al bell mig del centre històric andreuenc. A més, actualment el CEII participa activament a la Taula Comunitària del Rec Comtal, conjuntament amb moltes altres entitats i amb els ajuntaments de Barcelona i Montcada.

Una altra preocupació del CEII ha estat la lluita contra l'oblit i la degradació que pateix des de fa més d'un segle la capella del Sant Crist dels Segadors, annexa al temple parroquial de

Sant Andreu de Palomar. Aquest espai simbolitza avui l'única resta arquitectònica que es conserva de l'esclat de la revolta social que marcà l'inici de la Guerra dels Segadors al maig i juny de 1640. En aquesta capella es venerava la imatge del Sant Crist dels Segadors. Arran dels fets violents de la Setmana Tràgica el 1909, la capella va ser destruïda pel foc. Els altars i les imatges, entre elles la del Sant Crist dels Segadors, foren cremats i el sostre es va esfondrar. La capella va patir a inicis de la Guerra Civil la mateixa sort del temple parroquial i foren cremats els pocs elements que restaven.

Amb l'objectiu de dignificar un indret emblemàtic en l'esdevenir històric de Catalunya llargament abandonat i oblidat, el Parlament de Catalunya aprovà al febrer de 2002 la reconstrucció de la capella que no es va portar a terme. Des de Sant Andreu de Palomar s'ha volgut mantenir la memòria col·lectiva de la transcendència històrica de la capella dels Segadors en espera de la seva restauració definitiva. Cada 10 de setembre des de fa anys el CEII organitza a tocar de la capella un acte de commemoració de la Diada Nacional de Catalunya però també dels fets del 1640 a Sant Andreu i a Barcelona. Es conclou l'acte amb una ofrena floral en el reduït espai del seu interior. Aquesta iniciativa anual ha permès sensibilitzar la ciutadania envers el reconeixement històric del lloc i desvetllar el desig que en un futur no massa llunyà es converteixi en un espai divulgador de la Guerra dels Segadors.

La significació d'aquest indret es podria relacionar fàcilment amb la Casa de l'Oficial, carrer del Pont 6, a tocar

del temple parroquial, únic habitatge històric de Barcelona que conserva una habitació destinada a allotjar un oficial de l'exèrcit quan hi havien tropes acampades a Sant Andreu al segle XIX. La conflictiva qüestió dels allotjaments militars té al centre històric andreuenc dos llocs de memòria amb un potencial conjunt indiscutible que no ha de ser negligit. En aquest espai del carrer del Pont hi ha el propòsit de ubicar el futur Centre d'Interpretació del Rec Comtal i de la Història de Sant Andreu que el Districte Municipal de Sant Andreu vol endegar, amb l'assessorament del CEII.

L'il·lustre andreuenc Ignasi Iglésias, el nom del qual ha estat adoptat per la nostra entitat, és considerat un dels millors autors teatrals catalans del segle XX. La seva obra traspua un fons humà, dramàtic i social que el feren ser un dels autors més seguits de l'època. Amb motiu del seu 150 aniversari del seu naixement, que s'esdevindrà el 2021, el CEII es proposa tot un seguit d'actes al voltant de la seva obra: una exposició commemorativa, un cicle de conferències, activitats per les escoles i instituts dedicades a infants i joves, reestrenes d'obres emblemàtiques, un concurs literari, un premi de recerca... A més el CEII vol publicar, amb l'ajut de l'Ajuntament de Barcelona un llibre que doni una visió actualitzada de l'Ignasi Iglésias amb aportacions innovadores sobre la seva vida dins de la Barcelona de finals del XIX i primeres dècades del XX i el conjunt de la seva obra dramàtica i poètica.

MANEL MARTÍN PASCUAL
JAUME SEDA I MARINÉ

Conveni CCEPC – Federació d'Ateneus de Catalunya

El dilluns 15 de juliol, a la seu de la Federació d'Ateneus de Catalunya, va tenir lloc la signatura del conveni de col·laboració entre aquesta entitat i la Coordinadora.

Prèviament s'havia acordat el redactat del conveni. A més de la participació de l'IRMU en la convocatòria de la beca de recerca Terra d'Ateneus i la seva posterior publicació, l'objectiu del conveni és col·laborar en tots aquells projectes i eines de suport a les entitats en que les dues federacions puguin coincidir.

El 28 de setembre a la Sénia, va tenir lloc una reunió de treball, prèvia a l'acte de presentació de l'edició del treball guanyador de la penúltima

beca Terra d'Ateneus. Una línia de col·laboració prioritària serà l'organització de jornades o cursos de suport a la gestió d'entitats, triant temes que siguin de l'interès dels dos col·lectius. La FAC té un servei de dinamització d'entitats. Per al 2020 hauríem de concretar les primeres activitats.

S'ha incorporat un membre de la FAC al comitè organitzador del XII congrés de la CCEPC, dedicat a l'associacionisme cultural.

Es convida a la FAC a participar i tenir un espai al Recercat de 2020 al Vendrell (24, 25 i 26 d'abril).

A banda d'això, la CCEPC s'encarregarà de la secció «Terra d'ateneus» a la revista semestral de la FAC. Es

Pep Morella (president de la FAC) i Josep Santemases (president de la CCEPC), després de la signatura del conveni.

tracta de presentar des d'un enfocament històric, alguns dels ateneus. El primer article es dedica a dos ateneus de Figueres.

Propera assemblea general de la CCEPC

Assemblea General 2019 a Riudoms.

Ja podem avançar les dates i el lloc de la propera Assemblea General de la Coordinadora. Tindrà lloc a Tossa de Mar el dissabte 22 de febrer de 2020, acompanyats pel Centre d'Estudis Tossencs.

Com cada dos anys, coincidirà l'Assemblea General Ordinària, on es presentarà la memòria del 2019 i la proposta d'actuació de l'any 2020 i l'Assemblea General Extraordinària, on es triaran la meitat dels càrrecs a Junta de

Govern de la Coordinadora. Aquest cop, l'Assemblea haurà de donar el seu vist i plau als càrrecs de presidència, presidència primera, secretaria, i fins a un màxim de cinc vocalies.

Des de l'actual Junta de Govern us animem a assistir a l'Assemblea i a presentar-hi candidatures. Un mes abans de l'Assemblea s'enviarà tota la documentació i s'obrirà un termini per a la presentació de candidats.

Segona jornada sobre historiografia local Els orígens de l'època contemporània. Primera meitat del s. XIX. Homenatge a Josep Fontana

Celebrada a l'Aula Magna de l'Institut d'Estudis Ilerdencs el dissabte, 9 de novembre. Organitzada per la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, Institut Ramon muntaner i Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida, va aplegar una seixantena de persones.

La jornada es va estructurar en set ponències temàtiques amb l'objectiu d'analitzar la contribució local i comarcal sobre aquest període, fonamental per a entendre l'època con-

temporània.

Es van abordar els temes dels conflictes bèl·lics, les transformacions al camp, els poders locals i la revolució

liberal, la protoindústria i el procés d'industrialització, el món del treball i també els corrents culturals i la circulació d'idees.

Aprofitant la temàtica triada, es va retre homenatge a l'historiador Josep Fontana que des de la seva pràctica sempre va defensar la importància de la historiografia local.

L'edició de les corresponents actes, es farà durant el 2020. El llibre també incorporarà els textos de Josep Fontana on parla de la historiografia local i comarcal.

XII congrés de la CCEPC: associacionisme cultural

Comença a prendre forma el XII congrés de la CCEPC. El comitè científic i organitzador del congrés ja s'ha reunit dues vegades per a emmarcar-ne l'enfocament temàtic i els continguts. Hi formen part membres de la CCEPC, de l'IRMU, de diverses universitats, de la Federació d'Institut d'Estudis del País Valencià, de la Direcció General d'Associacionisme Cultural de la Generalitat de Catalunya, de la Federació d'Ateneus i de l'Ens de l'Associacionisme Cultural Català.

Ja han quedat marcades al calendari les dates de celebració, que són aquestes:

6 novembre (inauguració, Universitat Rovira Virgili, Tarragona). Sessió de tarda. Inauguració i primer àmbit.

7 novembre (Centre de Lectura de Reus). Sessions de matí i tarda. Àmbit 2 i 3.

Cor l'Espigua. Cubelles, 1931

8 novembre (activitat complementària)

Títol del congrés: «Associacionisme cultural: entre el mosaic i les xarxes».

L'objectiu del congrés, a banda de recollir estudis històrics d'entitats i col·lectius culturals vol incidir en la sociabilitat, en la relació d'aquestes associacions amb la societat.

La proposta de programa preveu

tres àmbits temàtics més una taula rodona de cloenda:

Àmbit 1: Associacionisme cultural i identitats. Inclou temes com llengua, coneixement, patrimoni.

Àmbit 2: Associacionisme cultural i poders. Relació amb les administracions, església, etc.

Àmbit 3: Associacionisme i sociabilitat. Inclouria noves formes de relació.

Taula rodona: inclouria estudiosos i protagonistes de l'àmbit associatiu cultural.

Obrirà el congrés una conferència inaugural sobre les entitats culturals i la seva implantació i importància de forma comparativa a diversos territoris.

A finals d'any es difondrà la primera circular informativa amb les dades bàsiques del congrés i els terminis per a la presentació de treballs.

Exposicions en itinerància Patrimoni oblidat, memòria literària

L'exposició va tancar la itinerància d'aquest 2019 el passat més d'octubre, acollida per l'Ateneu Popular de Calonge i programada al Teatre Mundet de Sant Antoni de Calonge amb motiu de les Jornades Europees de Patrimoni. Abans havia estat programada a Cal Cadernal, al municipi de Salomó.

Des de la seva inauguració oficial al Monestir de Poblet el 19 de març de 2016, l'exposició ha visitat durant més

de tres anys i mig un total de quarantatres localitats. La programació per part de centres d'estudis i altres institucions, ha generat a cada lloc un seguit d'activitats complementàries (plafons dedicats a la localitat, presentacions, conferències, rutes, etc).

Per al 2020, la mostra encara restarà disponible per als centres d'estudis.

Recordem que podeu visitar el web www.patrimonioblidat.cat on es

L'exposició al Teatre Mundet de Sant Antoni de Calonge

recull tota la documentació fruit del treball de camp generat per a fer realitat el projecte.

Espai i Festa. La transformació festiva de l'espai urbà a les viles i als barris de Barcelona

Aquesta exposició és el fruit del treball conjunt entre els centres d'estudis de la ciutat de Barcelona, els arxius públics i privats i la direcció del projecte des de la Coordinadora i l'IRMU.

Ofereix una aproximació gràfica i de continguts a la tradició de guarnir carrers i places a les viles i als barris de Barcelona, des dels inicis del segle XX fins a l'actualitat.

La mostra va ser inaugurada el dia 21 de febrer a la seu de la Fundació Festa Major de Gràcia, i des de llavors ha esta programada fins a vuit ve-

gades a diversos espais de la ciutat. Fins el dia 20 de desembre es podrà veure al Centre de Cultura Popular Can Galta Cremat de Sant Andreu de Palomar. Després, al gener, es programarà a la Casa Orlandai de Sarrià - Sant

Gervasi.

Els centres d'estudis en poden disposar sense cap cost. Es pot accedir a la informació i als continguts de l'exposició a <https://www.irmu.org/irmu/espaiifesta>

L'exposició al Centre de Cultura Popular de Sant Andreu de Palomar.

Fundació Mercè Rodoreda

Mercè Rodoreda va morir el 13 d'abril de 1983 a Girona. Per testament, l'escriptora va deixar la propietat intel·lectual a l'Institut d'Estudis Catalans, que posteriorment, l'any 1991, va constituir la Fundació Mercè Rodoreda, amb la missió de tenir cura de la figura i de l'obra de l'escriptora, gestionar-ne la propietat intel·lectual, i divulgar i promoure estudis sobre l'autora i la seva obra.

La Fundació està integrada per un Patronat. Els patrons nats són: President, dos vicepresidents, i secretari, que també ho són de l'IEC, a més dels cinc presidents de les Seccions de l'IEC i la nora de Mercè Rodoreda. Els patrons electius són tres membres de l'IEC que formen part de la Comissió Tècnica que s'encarrega de la direcció ordinària de la Fundació.

Per a la consecució de les finalitats fundacionals, la Fundació desenvolupa les següents activitats:

Concedir premis a treballs d'investigació sobre la narrativa catalana del segle XX, titulats «Premis Fundació Mercè Rodoreda». El Premi té una dotació de 6.000 euros. S'han concedit un total de trenta premis.

Concedir també ajuts de tot tipus per a estudis i treballs relacionats amb la narrativa catalana del segle XX i principalment amb l'estudi i divulgació de l'obra de Mercè Rodoreda. Els ajuts tenen una dotació de 3.000 euros. S'han concedit un total de 71 ajuts.

La constitució d'una biblioteca que contingui tota l'obra de Mercè Rodoreda i també les seves traduccions, i l'adquisició de tot tipus de material relatiu a l'autora per a la constitució de l'arxiu i la biblioteca Mercè Rodoreda. La biblioteca està integrada per 5.701 registres, dels quals 705 corresponen a l'obra pròpia de Mercè Rodoreda, i 4.996 a l'obra sobre Mercè Rodoreda.

La custòdia dels documents

de Mercè Rodoreda que siguin de titularitat de la Fundació i dels altres que li siguin confiats. L'arxiu personal de Mercè Rodoreda conté 5.583 registres.

Organitzar activitats relacionades amb la divulgació de l'escriptora i de la literatura catalana. La Fundació edita dues col·leccions de publicacions: l'«Arxiu Mercè Rodoreda», amb set títols publicats i dos en premsa; i la «Biblioteca Mercè Rodoreda», amb onze títols publicats i dos en premsa.

La pàgina web de la Fundació www.mercerodoreda.cat facilita informació de l'escriptora: biografia, obra i traduccions; i sobre la fundació: patronat, memòries, premis i ajuts, publicacions, rutes literàries, arxiu i biblioteca. Rep una mitjana de 1.000 visites mensuals.

La seu de la Fundació Mercè Rodoreda està ubicada a l'IEC, a la Casa de Convalescència de l'antic Hospital de Sant Pau, al barri del Raval, a més de l'arxiu i biblioteca hi ha un espai que en memòria de l'escriptora porta el nom de Jardí Mercè Rodoreda, un dels pocs jardins penjants de la ciutat de Barcelona, amb flors i plantes citades a les obres de l'autora.

Finalment, cal recordar que Mercè Rodoreda està considerada una de les escriptores catalanes més importants del segle XX, i de ben segur la més internacional, la seva obra ha estat traduïda a una quarantena de llengües.

MARTA VIÑUALES
FUNDACIÓ MERCÈ RODOREDA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

La recerca en estudis locals i el seu posicionament

En els darrers anys s'està fent una aposta decidida per posar en valor els estudis locals, la producció científica generada, coordinada o incentivada des dels centres i instituts d'estudis de recerca local i comarcal. Es tracta d'una recerca que se centra en el fet local però que aporta claus per al coneixement i l'anàlisi global. En general, hi ha mètode i hi ha rigor. Sovint es tracta de recerques polièdriques que són el resultat del potencial investigador i de la formació de diferents membres d'una entitat.

Quines línies estratègiques s'estan desenvolupant per tal de fer-la visible i valoritzar-la?

Les dividirem en 3 blocs

Incentivació de la recerca

Els congressos, les jornades, els cursos, els cicles de conferències i els seminaris són les fórmules que més habitualment s'utilitzen des del món dels estudis locals per a incentivar la recerca, generar debat i compartir els resultats. No són fórmules innovadores, de fet es reproduïxen models acadèmics. La seva característica principal seria la preocupació perquè els resultats transcendeixin, per adaptar els formats i la manera de comunicar els resultats de forma que arribi al màxim de persones possible, siguin de l'àmbit acadèmic siguin de l'entorn proper dels investigadors que presenten els seus treballs. A més a més, es fa una aproximació als temes des de moltes disciplines i així s'ofereix la possibilitat de compartir, contrastar i complementar la informació.

Aquesta tardor n'hem tingut alguns exemples:

L'XIè Col·loqui Internacional d'Estudis Transpirinecs dedicat als «Pobles abandonats als Pirineus» celebrat a la Seu d'Urgell, amb més d'un centenar d'assistents i més d'una trentena de noves aportacions entorn al tema i que s'incardina amb un projecte de recerca que s'està concretant per al conjunt dels territoris de parla

Col·loqui d'Estudis Transpirinecs. La Seu d'Urgell

catalana.

El II Congrés Internacional «Els Jocs en la Història» celebrat a Castelló a principis de novembre amb el títol «La diversitat lúdica a l'escola i en el temps lliure» en què van participar més de cent persones en les activitats acadèmiques i entorn a 600 també sumant la part pràctica. Van assistir persones de 7 països diferents i 4 continents.

La II jornada d'historiografia local «Els orígens de l'època contemporània. Primera meitat del segle XIX». Una jornada pensada des de la Coordinadora de Centre d'Estudis de Parla Catalana, l'Institut Ramon Muntaner i l'Institut d'Estudis Ilerdencs amb l'objectiu de fer aflorar tota la producció bibliogràfica que des del món local s'ha produït entorn a una època o un esdeveniment històric, des del més general al més local, tenint com a àmbit d'estudi els territoris de parla catalana i generant un espai de debat que enriqueix les anàlisis proposades pels ponents.

I el darrer exemple és el «IV Simposi Internacional Focs Festius a la Mediterrània» que es va celebrar a Andorra la Vella amb el títol «Sim-

bologies i rituals al voltant del foc». Investigadors vinculats a temes de cultura popular reflexionen any rere any sobre un determinat aspecte relacionat amb el Foc festiu.

Aquestes propostes són també espais de sociabilitat que a més a més propicien l'intercanvi d'informació, les col·laboracions i noves línies de treball.

Acompanyament a la recerca

Al llarg de l'any des dels centres d'estudis i des de l'Institut Ramon Muntaner es convoquen més d'una seixantena de premis, beques i ajuts a la recerca, iniciatives que estarien a cavall entre la incentivació i l'acompanyament.

Hi ha beques a investigadors universitaris, a treballs de recerca de batxillerat, a cicles formatius. De vegades són l'impuls per una trajectòria investigadora incipient, d'altres són contribucions a desenvolupar temes específics vinculats a trajectòries consolidades. Però sempre són contribucions que permeten ampliar el coneixement sobre la història, el patrimoni, la literatura, la llengua, la cultura popular... d'un determinat

II Congrés Internacional: Els jocs en la història. Castelló de la Plana

territori i que posteriorment reverteixen en la població local en forma de publicació, conferència o exposició.

En el cas de l'IRMU, destaquem la nova convocatòria Ajut a la recerca «Francesc Salvà o Campillo» que es convoca conjuntament amb el Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica. També destaquem el Premi de Recerca «Ramon Muntaner» que es convoca en el marc dels Premis de Recerca Jove de l'AGAUR i que persegueix incentivar els estudis locals entre els més joves com una manera d'aproximar-los al món dels centres d'estudis.

Visibilitat de la recerca

I el pas final és fer accessible i visibilitzar tota aquesta recerca, ja que sense que es donin aquests dos elements difícilment hi podrà haver un reconeixement des d'altres àmbits d'investigació científica, com poden ser les universitats, o des d'altres institucions i administracions.

En aquest sentit, s'estan fent passos importants. Des de la creació de RACO.cat l'IRMU ha incentivat i facilitat la presència de les publicacions periòdiques científiques dels centres d'estudis en aquest repositori. A més a més, es realitza tot un servei d'assessorament a les entitats que així ho sol·liciten per a incorporar millores estructurals i de procediment en les revistes que facin possible la seva incorporació en els índexs d'avaluació

que tenen repercussió en el currículum acadèmic com CARHUS+. A més a més, es fa el seguiment de l'actualització dels llistats i es presenten al·legacions fonamentades en l'anàlisi tant de la normativa aplicada com de cadascuna de les revistes. A més a més, s'actualitzen les dades de les revistes a l'índex MIAR i darrerament, s'ha signat un conveni amb la Universitat de la Rioja per tal que els continguts de les revistes també estiguin indexats a Dialnet. Són passos lents, però vistos en conjunt suposen un abans i un després per al posiciona-

ment de la recerca feta des del món local.

En la mateixa línia, s'ha treballat aquests dos darrers anys amb la Xarxa Vives d'Universitats per a evidenciar i propiciar el reconeixement de la tasca del personal docent i investigador (PDI's) de les universitats en el si dels centres d'estudis. En l'actualitat els centres d'estudis comptem amb un important nombre de PDI's de les Universitats que assumeixen tasques de gestió i de recerca en paral·lel a la seva activitat en el si de les Universitats. Aquest fet és de gran transcendència per al que suposa de transferència del coneixement a l'entorn proper i d'aplicabilitat de la recerca. S'ha elaborat un document, presentat a les diferents universitats de la Xarxa, que permetrà en breu oferir una sèrie d'indicadors que facilitaran que les Universitats, cadascuna amb les seves particularitats i en funció de la seva estructura interna, pugui incorporar el reconeixement de la participació del seu personal docent i investigador en el món de la recerca local i que la recerca, gestió o innovació que desenvolupi en aquests context sigui també tinguda en compte dins el seu currículum acadèmic.

Es continuaran esmerçant esforços en aquestes línies de treball que des de l'IRMU que són estratègiques per al conjunt del col·lectiu.

M. CARME JIMÉNEZ
DIRECTORA DE L'IRMU

IV Simposi Internacional Focs Festius a la Mediterrània. Andorra la Vella.

Entrevista a Mario Zucchitello

Nascut a Carpi (Província de Mòdena, Itàlia) el 4 d'abril de 1937. Resideix a Tossa de Mar des de 1962.

Va cursar estudis de Llengües i Literatures Estrangeres, en l'especialitat de filologia hispànica, assolint posteriorment el doctorat. La seva formació humanista li va facilitar una ràpida immersió en la llengua i la cultura catalanes. Gairebé la totalitat de la seva producció científica ha estat escrita en català. S'ha dedicat a investigar i fomentar la recerca sobre la història i l'arqueologia de la seva població d'adopció i ha publicat els resultats en treballs monogràfics. Al llarg dels anys ha estat nexa d'unió en diverses iniciatives culturals entre Catalunya i Itàlia.

Com es va produir la teva arribada i assentament a Tossa? Com et vas integrar a la vida social i cultural de la vila?

El 1959 vaig conèixer una noia catalana a Roma i l'estiu del mateix any vaig venir a Tossa per primera vegada. El 1962 ens vàrem casar i des de llavors resideixo aquí. En aquells primers anys d'estada vaig treballar a l'hotel familiar i al mateix temps em vaig interessar per la cultura del poble, tot i que llavors no tenia gaire temps. La meua primera participació a la vida col·lectiva va començar el 1974 amb la petició de l'alcalde d'aquell temps, en Sebastià Coris, perquè impulsés la creació de l'Associació de Pares d'Alumnes de l'escola local, atès que havia rebut del ministeri d'Educació una directriu en aquest sentit, i ell buscava un perfil de formació humanística i de persona interessada per la cultura del poble, que en aquell temps escassejava ja que el nivell mitjà d'estudis de la població no era com l'actual. També vaig ser vicepresident del Centre d'Iniciatives Turístiques (CIT), entitat que va portar a terme una gran tasca a nivell cultural a la dècada dels setanta.

De quins canvis, socials i polítics, demogràfics, urbanístics, culturals, etc. has estat testimoni al llarg de més de mig segle de la teua arribada a Tossa?

El canvi ha estat total. Quan vaig arribar els carrers encara eren de terra,

i malgrat que ja hi havia activitat turística, la vila encara estava abocada a la pesca, quan avui això ja és l'ombra del passat. Vaig assistir a la gran expansió urbanística dels seixanta i setanta, i a un cert canvi de mentalitat de la població, tot i que Tossa és un poble que conserva el seu tarannà de sempre amb les seves tradicions i la seva manera de viure. El poble ha crescut però no tan com altres pobles veïns del litoral, la qual cosa ha permès que no hi hagués hagut trencaments bruscos. D'altra banda, a nivell demogràfic quan vaig arribar érem pocs els estrangers que hi vivíem, i ara es compten per centenars. El desvetllament de la consciència cívica als anys setanta va tenir la seva translació a l'àmbit polític i cultural de la vila. A banda de les candidatures de partit, han proliferat les entitats associatives en diversos aspectes lúdics i culturals, cosa que mai havia existit a la vila. El nostre Centre d'Estudis mateix no hauria nascut si no hi hagués hagut un terreny procliu a la seva constitució. I quan presentem un llibre els actes són molt participatius a nivell ciutadà, la qual cosa demostra el despertar de l'interès per la història i la cultura del poble.

Tot i haver-se decantat inicialment per una formació en l'àmbit científic-tècnic, què el va portar a realitzar estudis humanístics?

Vaig estudiar al Liceo de l'Aquila,

centre basat en la formació humanista, que valorava al màxim els estudis clàssics. Certament, el meu somni hauria estat estudiar enginyeria naval, però al final la meua formació va pesar més. Tanmateix, les meves recerques estan molt basades en el mar i el comerç marítim, i entre les meves passions s'hi compta la navegació: he participat en diverses expedicions per la Mediterrània, a les illes Balears, illes italianes, i fins a Grècia i Istanbul en l'anomenada ruta dels consolats de mar catalans (2009), i també he navegat per la costa atlàntica, remuntant el Tàmesi fins a Londres, resseguint el cantàbric, i travessant l'estret de Gibraltar amb vaixells de vela (goletes). Ara és el meu nét Tomàs el qui estudia allò que jo havia començat.

Quina va ser la seva primera percepció en relació a l'àmbit cultural gironí en el moment de la seva arribada i quina és la seva percepció actual?

Quan vaig arribar no em vaig pas posar en contacte amb el món cultural gironí de manera immediata. Van passar uns anys abans no vaig fer-ho. No serà fins a mitjans dels setanta, coincidint amb l'interès per revaloritzar la Vil·la Romana dels Ametllers, en la represa de les excavacions de la qual vaig participar juntament amb Ricard Batista i Albert López. La meua percepció era que d'estudiosos i gent que s'in-

Mario Zucchitello a la Casa de Cultura de Tossa en un acte dedicat als indians durant les Jornades Culturals de Sant Jordi 2010

FOTO: FRANCISCO AROMIR MASAGUER

Foto: EVA MITJA TORRENT

Mario Zucchitello amb els seus néts Tomàs i Mario en la presentació de la biografia del navegant, escriptor i periodista tossenc Gil Gelpí Ferro. Gener 2018

teressés per la cultura n'hi havia poca; i em va donar la impressió que no hi havia una xarxa cultural. Eren individualitats que treballaven molt però en cercles molt reduïts, sovint totalment aïllats. Amb el pas del temps, ja durant la Transició es va palesar un salt qualitatiu molt important. Són els anys de la proliferació dels centres d'estudis almenys a les comarques gironines. Aquella embranzida d'anys enrere que ens va portar a assolir fites importants, diria que en els darrers anys s'ha aturat, no tant per les iniciatives com per la manca de relleu generacional. La il·lusió de les generacions joves dels setanta i vuitanta, ara no la veig gaire enlloc.

A que creus que és degut aquesta manca d'il·lusió en la joventut actual?

Doncs, francament no ho sé del cert. Amb tot, el ventall de possibilitats de participació és avui més ampli que mai. Als anys setanta havíem de lluitar per aconseguir trobar uns canals de participació que s'assolien per camins no fresats. Avui qui tingui interès pot adherir-se a múltiples iniciatives associatives, el problema potser és que la gent no té il·lusió, està desencantada de tot, i això per una societat és quelcom maligne, perquè ens aboca a la frustració. D'altra banda, la manca de perspectives de millora social, la fi de l'ascensor social que permetia a cada generació viure millor que l'anterior, resulta determinant per aquest estat d'ànim que ningú sembla voler

encarar amb diàleg, grans consensos i amplitud de mires.

Haver dedicat una part molt important de la teva vida, del teu temps lliure al marge de la teva dedicació professional, a la recerca, a la cultura, quins guanys personals t'ha aportat com a persona? Quin és el pòsit de coneixement i de relacions que has obtingut?

Certament, el millor de tot són les experiències personals viscudes, les amistats travades al llarg dels anys amb historiadors i gent de l'àmbit de la cultura d'arreu. A tots els arxius on he investigat he fet coneixences i amistats que m'han permès al llarg dels anys establir molts contactes a nivell cultural arreu. D'altra banda, anant a visitar arxius no cal dir que també s'aprofita per fer turisme i conèixer pobles i comarques amb els que s'estableixen vincles afectius. Recordo una anècdota: quan a finals dels seixanta vaig anar per primera vegada a Ripoll a veure si tenien documentació de l'arxiu del monestir, el sr. Eudald Graells que llavors s'encarregava del Museu Etnològic de Ripoll, em va dir –Ai quina il·lusió!, un italià que s'interessa per la nostra història.... Això m'ha quedat clavet, queda en el meu record. A ell li va fer il·lusió, però a mi que algú em mostrés aquesta complicitat també. He teixit també relacions amb historiadors estrangers. A Christian Guilleré el vaig conèixer mentre investigàvem fa una pila d'anys a l'Arxiu Històric de Girona,

mentre ell treballava en la seva tesi doctoral i jo investigava la història de Tossa a través dels registres notariais, el que m'ha permès teixir una amistat que va més enllà dels interessos culturals, però que d'altra banda també m'ha facilitat el contacte amb les tendències historiogràfiques franceses.

Com valora el fet associatiu català i el paper dels centres d'estudis en el context de la cultura catalana?

El paper dels centres d'estudis és fonamental per articular la recerca al país. Des de les universitats s'està en un pla acadèmic i tancat, mentre els centres d'estudis sempre han estat quelcom més fresc, més lliure i no tant encotillat. Certament, la historiografia local ha deixat de ser la història d'anècdotes, per seguir els paràmetres del rigor científic. Serà microhistòria sí, però totalment vàlida, i a través de la qual es poden reconstruir parts fonamentals de la història del país.

Quines són, el seu entendre, les potencialitats dels centres d'estudis en relació a la recerca i a la preservació, salvaguarda i valorització del patrimoni?

Els centres d'estudis poden i han de jugar un paper important no només en la recerca, que és una de les seves finalitats primordials, sinó també en la conservació del patrimoni, perquè som gent que vivim dia a dia el patrimoni dels nostres pobles, i podem vigilar-lo i vetllar-hi perquè resulti un instrument útil per al desenvolupament local.

Aquesta voluntat del centres d'estudis de treballar per a la preservació del patrimoni pot trobar total correspondència a les administracions públiques locals o també de territorialitat més amplia. Però a vegades també es donen casos d'un elevat desinterès per part de les administracions. Com penses que cal actuar des dels centres d'estudis en aquest tema i en relació a les administracions?

És desitjable en tot moment establir bons canals de comunicació entre la societat civil i les administracions. Penso que és la millor manera de tirar endavant. Tanmateix, certament a vegades els camins d'uns i altres divergeixen. Al llarg dels anys m'he trobat amb tot tipus de sensibilitats, i en funció de cada context hem hagut de trampejar com hem pogut. Amb l'administració local hem trobat sempre una bona acollida a les nostres iniciatives i propostes, de manera que a nivell de poble la col·laboració ha estat molt positiva. Algunes vegades des de despatxos allunyats de la nostra realitat local, sí que s'han endegat actuacions que ens han incomodat i hem hagut d'afrontar i solucionar amb rigor i mestratge.

Com a investigador, quines han estat les seves principals línies d'estudi?

Gràcies als meus estudis clàssics, les restes de la Vila Romana dels Ametllers em van atreure de seguida la curiositat, i vaig tenir molt interès en poder continuar les excavacions d'aquest jaciment aturades d'abans de la Guerra Civil (1980). Posteriorment,

en la recerca històrica, vaig començar a desenvolupar-la a tots els arxius nacionals i estrangers on podia trobar notícies que m'ajudessin a portar endavant el meu projecte per una història global de Tossa i de la seva gent al llarg de totes les centúries que es puguin documentar (2013). Essent com és una vila marinera, vaig començar estudiant el comerç marítim, encetant noves línies de recerca que no havien estat mai explorades, com el comerç de la llenya i el carbó de Tossa amb el port de Barcelona (1982), el comerç del peix salat i de la carn de porc salada amb València amb la participació de masos del rere país (1991), i les xarxes comercials de tossencs i costabravencs a Mallorca. En aquells primers treballs vaig desenvolupar molt aquestes qüestions per al període medieval i modern. També vaig estudiar la formació de la vila, l'organització del poblament, la carta de poblament, les institucions, etc. (1998). Després, el tema del comerç el vaig desenvolupar a època moderna i contemporània a *De la Mediterrània a l'Atlàntic. Navegació i comerç a Tossa (1759-1814)* (2004), posant de manifest les importants relacions comercials amb el nord d'Àfrica, la costa andalusa, la costa gallega i tot Amèrica. A partir de diverses recerques també he tractat el gènere biogràfic resseguint la vida i trajectòria de dos tossencs. D'una banda, amb el primer cònsul general d'Espanya a Rússia, Antoni Colomí Payet (2008), amb un llibre editat pel Departament de Cultura de la Generalitat que fins i tot vaig anar a presentar a Sant Petersburg. I d'altra banda, amb un navegant, escriptor i periodista, Gil Gelpí Ferro (2018), un activista amb un

periple vital que el porta per mig món. En tots els meus treballs, he intentat sempre situar Tossa en l'àmbit comarcal i català. No és una història aïllada i localista, sinó contextualitzada en tot moment. Modestament, crec haver aportat moltes llums al coneixement del passat històric de Tossa. Ara estic treballant en l'estudi històric del santuari de Sant Grau de Tossa.

Aquestes valuoses aportacions teves en el coneixement arqueològic i històric de Tossa ha tingut aplicacions pràctiques en la preservació i difusió del patrimoni tossenc i en la configuració del guiatge turístic cultural de la vila? Com s'ha materialitzat? Quines possibilitats més li veus?

La documentació de molts aspectes de la història de la vila que eren desconeguts, així com la publicació de les nostres recerques en la nostra col·lecció de monografies, permeten als professionals del turisme que volen actuar amb rigor i professionalitat poar coneixements per tal d'implementar els seus guiatges. El nostre interès per descobrir la part rústica de la vila romana ha permès que tot el terreny inferior que era un aparcament, gràcies a les nostres intervencions va deixar de ser-ho i ara ha passat a formar part d'un recinte arqueològic de gran interès. Tossa ha de desenvolupar més i millor un turisme cultural, per al qual disposa de múltiples elements patrimonials, dels quals nosaltres n'hem estudiat i posat en valor un bon grapat.

M. CARME JIMÉNEZ
JOSEP SANTESMASES

(amb la col·laboració de DAVID MORÉ)

Foto: JOSEP COLOMER TORT

Massiva assistència de públic a la presentació del llibre *En mar i en terra. Una història de Tossa i la seva gent (1186-1835)*, el gener de 2013

13 anys i 52 números dels Plecs d'Història local

Quan l'any 2007 el Josep Santesmases i jo vam entomar la direcció dels «nous» *Plecs d'Història Local*, sota l'impuls de l'Institut Ramon Muntaner i de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, no ens podíem imaginar que tretze anys i cinquanta-dos números després estaríem celebrant-ho. Celebració que fem extensiva als 33 anys i 175 números publicats i per això cal reconèixer i agrair la feina feta pels diversos historiadors que han dirigit els *Plecs*: Joan Fuster (1986-1988), Jesús Mestre (1988-1997), Pere Anguera (1997-2000) i Carles Santacana (2000-2006).

L'any 1986 els editors de la revista *L'Avenç* i un grup de joves historiadors es van plantejar de posar en marxa els *Plecs d'Història local* que es publicarien i es publicuen encartats a *L'Avenç*, primer de periodicitat bimestral i després trimestral. Amb l'objectiu de «*reflectir el renixement i la dinamització dels estudis d'àmbit local i comarcal*», i en el marc de l'activitat dels vells i nous centres d'estudis, dels arxius locals, de les noves fornades de llicenciats en història, de la recuperació de la identitat catalana, del municipalisme i de la nova cultura democràtica, tal i com s'assenyala a la «Presentació» del primer número.¹ L'any 2005, el llavors director de *Plecs*, Carles Santacana, recordava que la

missió de la revista era «*la recerca en història local, les publicacions que es generen, la vida associativa que es produeix entorn dels centres d'estudis, les intervencions en el patrimoni o la implicació de la història local en l'ensenyament, entre altres temes*».²

La publicació dels *Plecs d'Història Local* i la celebració dels *Congressos Internacionals d'Història Local de Catalunya* convocats per *L'Avenç* entre 1993 i 2003, van ser decisius per l'assentament i millora de la història local i comarcal catalana i m'atreviria a dir espanyola, i pel seu reconeixement acadèmic.³ De fet, les dècades dels vuitanta i dels noranta van ser els de la florida de la renovació de la història local, sobretot a Catalunya, el País Valencià, les Illes i el País Basc. I en un context europeu totalment favorable, especialment a Anglaterra, Itàlia i França. Tal i que com assenyalava Josep Fontana, al cap i a la fi, «*tothom fa història local*». Cal dir, però, que el segle XXI ha disminuït la reflexió sobre la història local a Catalunya. Amb tot cal destacar els meritoris esforços abocats a les jornades *Cultura i recerca local al segle XX: de l'erudit local als centres d'estudis* celebrades a Calonge l'any 2007 i al congrés *Història local: l'estat de la qüestió* celebrat a Sant Andreu del Palomar el 2015.

A la presentació de la nova etapa

dèiem que una de les raons per endegar-la era reforçar els vincles que s'havien creat entre el món dels centres d'estudis i la universitat: «*Des dels centres d'estudis no es pot viure d'esquena a la societat i des de la universitat no es pot menystenir l'aportació dels centres. I tots plegats no podem obviar el paper d'enriquiment social que han de comportar els nostres projectes. [...] conscients del servei que cal continuar oferint i del paper de vas comunicant entre la universitat, els centres d'estudis, el territori i la societat*».⁴ D'aquí la composició del Consell de Redacció, on també es pot comprovar la voluntat de comptar, tant en continguts com en col·laboradors, amb tots els territoris de parla catalana. I, afegim: «*la nostra voluntat és fer possible que Plecs sigui una revista d'idees i de continguts que doni a conèixer les recerques més interessants que s'estan fent en el camp de la història local, que posi en comú projectes i línies d'investigació, i que afavoreixi el traç de nous solcs en la recerca local i comarcal*».

I, l'any 2013, amb motiu de publicar el número 150, els actuals directors dèiem que «*Plecs, de la mà de L'Avenç, ha estat una gran eina per a historiadors i estudiosos; una mena d'aparador on s'han mostrat els avenços i les inquietuds de la historiografia local en l'àmbit universitari i dels cen-*

tres d'estudis, amb informació d'activitats i de novetats bibliogràfiques. Un aparador que ha servit, també, per fer balanços i reculls d'experiències locals, per mostrar exemples d'altres països i per plantejar propostes raonades i valentes de present i futur.»⁵ En aquest mateix número, Josep M. Pons realitzava una anàlisi acurada de la trajectòria intel·lectual dels 150 números dels *Plecs*, per àmbits, temàtiques i geografia.⁶

La nova etapa dels *Plecs* s'inicià amb 12 pàgines (números 124-131), per passar dos anys després a 16 pàgines (números 132-174) i, a partir del número 175, en tindran 24. Durant aquesta nova etapa els *Plecs* han mantingut una mateixa estructura: una editorial, un dossier central de sis/deu pàgines, una/dues pàgines dedicada a Patrimoni i tres/quatre dedicades a ressenyes i tria de novetats, i una a activitats rellevants. Durant els primers anys també s'oferien petits dossiers de centres d'estudis.

Si analitzem la trajectòria dels *Plecs* entre 2007 i 2019 (entre el número 124 i el 175) obtenim les següents dades. S'han publicat 52 dossiers: un 66% de temes contemporanis, un 19% medievals i un 15% moderns. Podem comprovar, doncs, com la història contemporània, o millor dit els temes contemporanis (incloent patrimoni, literatura,...) dominen àmpliament (2 de cada 3), que s'ha prestat també atenció a temes medievals i moderns i, en canvi, nul·la atenció a temes de l'Antiguitat i de la Prehistòria. Quant a les temàtiques tractades

pels dossiers, un 27% són socials, un 27% culturals, un 25% econòmiques, un 16% polítiques i un 5% metodològiques. Cal destacar, doncs, l'equilibri dels temes socials, culturals i econòmics i, en menor mesura, polítics. Així com la necessitat d'augmentar els dossiers metodològics.

Si ara prestem la nostra atenció a l'abast geogràfic dels 141 articles publicats en els dossiers, veiem com un 74,5% són del Principat, un 8,5% del País Valencià, un 6,5% de les Illes, un 3,5% de la Catalunya Nord i un 7% d'abast general. Està clar que el pes del Principat és massa gran, ja que tres de cada quatre articles publicats tenen com a referència geogràfica el Principat. Cal dir, però, que en els dos darrers anys s'ha equilibrat la balança i quasi tots els dossiers publicats contenen articles de tres territoris de llengua catalana.

Pel que fa als llibres. Al llarg d'aquests 52 números se n'han ressenyat 131 i se n'ha informat de 520. Tot i que la majoria de llibres són d'història, els culturals i patrimonials han anat guanyant terreny. De les 131 ressenyes publicades, un 73% són de llibres que tracten temes contemporanis, un 9% són monografies, un 8,5% temes de Moderna, un 5,5% temes medievals, un 1,5% temes de Prehistòria i Història Antiga, i un 2,5% són ressenyes de revistes. Entre 2010 i 2014 hi va haver un major equilibri cronològic en les ressenyes de llibres.

Mirant amb perspectiva aquests 52 números i tretze anys, podem dir

que els *Plecs d'Història Local* segueixen sent un espai de contacte entre el món dels centres d'estudis locals i comarcals i el món universitari. Així com un lloc de referència de les temàtiques i la bibliografia històriques i patrimonials de caràcter local i comarcal que s'estan treballant avui als països de parla catalana. Però, hi ha coses a millorar: equilibrar l'abast geogràfic dels articles i els àmbits de la història, reduint la preeminència de la història contemporània; impulsar dossiers metodològics; mantenir l'equilibri de temàtiques i avançar cap a ressenyes més integrals.

RAMON ARNABAT MATA
HISTORIADOR I CO-DIRECTOR DE PLECS

NOTES

- 1 «Presentació», *Plecs d'Història Local*, 1 (febrer de 1986), p.1.
- 2 Carles Santacana, «Per avançar», *Plecs d'Història Local*, núm. 115 (febrer, 2005), 1.
- 3 DDAA, *Reflexions metodològiques sobre història local*, Girona, CEHG, 1985; i Joseba Agirreazkuenaga i Miquel Urquijo (ed.), *Perspectives de la història local en Catalunya*, Bilbao, UPV-EHU, 1994.
- 4 Ramon Arnabat i Josep Santesmas «La represa», *Plecs d'Història Local*, 124 (febrer, 2006), 1.
- 5 Ramon Arnabat i Josep Santesmas «La història local i *Plecs*: 150 números», *Plecs d'Història Local*, 150 (juliol/agost, 2013), 1.
- 6 Josep M. Pons, «Cent-cinquanta números de *Plecs d'història Local*: un balanç», *Plecs d'Història Local*, 150 (juliol/agost, 2013), 2-4.

Acte de presentació de l'ampliació de *Plecs d'Història Local*. Museu d'Història de Catalunya, 13.11.2019: directors, editors, exdirector i membres del consell de redacció

Secció d'Arxiu i Gestió Documental de la Diputació de Barcelona

La Secció d'Arxiu i Gestió Documental de la Diputació de Barcelona (SAGDDB) depèn de la Direcció de Serveis de Secretaria-Adjunta a la Secretaria General. És la responsable de la gestió documental, de l'Arxiu General de la Diputació de Barcelona i els seus organismes i entitats dependents o vinculades, i del fons de reserva de les publicacions corporatives. La SAGDDB desenvolupa instruments tècnics per a la implantació del sistema de gestió documental i arxiu corporatiu, assessora als centres gestors, i gestiona, organitza, descriu, custodia, i fa accessible la informació i la documentació tant a l'estructura administrativa de la Corporació com als ciutadans.

La institució

Els orígens de la institució es remunten a l'any 1812 amb les Corts de Cadis. L'acta de constitució de la Diputació Provincial de Catalunya es signa a la ciutat Vic el 30 de novembre de 1812, pels inicis itinerants de la institució. Amb la restauració de la monarquia absoluta el 4 de maig de 1814 es suprimeix la Constitució i les diputacions.

Al març de 1820 s'inicia el Trienni Liberal (1820-1823), que restaura la Constitució i les diputacions. A la sessió de les Corts Generals de 14 de gener de 1822 s'aprova la divisió territorial de Catalunya en quatre províncies que

queda derogada el 1823 amb la fi del trienni i no es restableix fins al decret de 30 de novembre de 1833.

El 1834 la Regència de Maria Cristina promulga l'Estatut Reial. La guerra civil iniciada el 1833 i les demandes de millora de l'Administració Pública propicien el restabliment de les diputacions provincials per Reial Decret de 21 de setembre de 1835. En el cas de Barcelona es constitueix el 26 de gener de 1836. Tanmateix, la recuperació definitiva es dona a partir d'octubre de 1836.

Un dels períodes més plurals de la institució és l'etapa de la Mancomunitat de Catalunya (1914-1923). El Reial Decret de 18 de desembre de 1913 autoritza a les diputacions a mancomunar-se per a fins administratius. La dictadura del general Primo de Rivera (1923-1930) estronca la Mancomunitat de Catalunya essent derogada l'any 1925. El 1931, en restablir-se la Generalitat de Catalunya, desapareix la diputació. A gener de 1939, al final de la Guerra Civil, es crea la Comissió Gestora, sotmesa a l'autoritat de la dictadura. L'any 1949 es restableix la diputació sota tutela de l'autoritat governativa, situació que s'allarga fins al final de la dictadura.

Amb les primeres eleccions democràtiques de 1979 la Diputació de Barcelona reneix com a entitat supramunicipal, amb diputats provincials escollits d'entre i per regidors elegits democràti-

cament per sufragi universal en els seus municipis respectius i amb uns objectius clars de cooperació estreta amb els ajuntaments.

Història arxivística

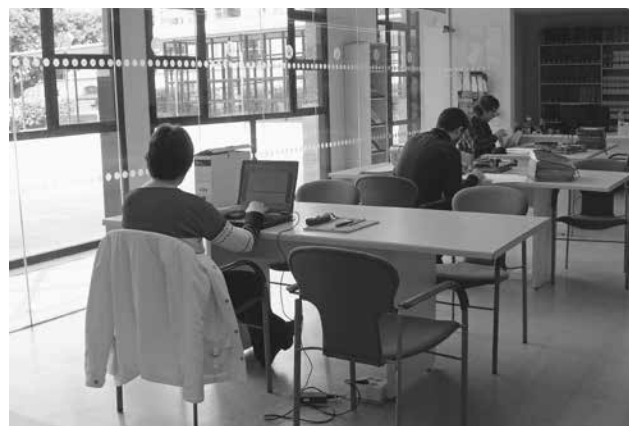
L'arxiu és intrínsec a la Diputació de Barcelona. La primera referència coneguda és a la sessió de 6 de febrer de 1836, quan es restitueix a la institució la documentació del període 1820-23. Les notícies dels primers arxivers són de 30 de març de 1836 quan la Secretaria promou la dotació de personal especialitzat.

Fins a l'abril de 1987 l'arxiu és ubicat a la Diputació del General (actual Palau de la Generalitat de Catalunya). A partir d'aquest any a la nova seu corporativa a l'edifici de Can Serra, i als equipaments del Recinte de la Maternitat, on s'instal·la el gruix de documentació. El 28 de juny de 1994 es transfereix a l'Arxiu Nacional de Catalunya la documentació de Govern i de la Conselleria d'Economia de la Generalitat de Catalunya d'època republicana que s'havia traslladat a la Maternitat, mentre que el SAGDDB conserva la documentació que han generat les àrees de sanitat, educació, cultura, joventut i esports des de l'etapa de la Mancomunitat i fins avui.

Actualment la SAGDDB disposa d'espai per custodiar 13.252 metres de documentació en un sistema descentralitzat d'equipaments. Són els arxius

Façana Diputació de Barcelona. 9 de setembre de 2014. Arxiu General Diputació de Barcelona

Sala de Consulta Diputació de Barcelona. 19 de maig de 2010. Arxiu General Diputació de Barcelona

administratius de Can Serra i les Llars Mundet. Els espais de l'Escola Industrial que fan la funció d'arxiu administratiu i intermedi, i l'Arxiu de la Maternitat que custodia la documentació de preservació permanent i té habilitats els espais de consulta als investigadors i ciutadans en general.

Els Fons

La SAGDDB custodia documentació produïda en els diferents àmbits competencials de la Diputació de Barcelona i els seus organismes i entitats dependents o vinculades, i la que ha ingressat d'entitats o persones privades. Els fons conservats responen al quadre de fons documental que descrivim a continuació.

100 Administració local

Fons generats per entitats públiques que integren l'Administració local.

- 101 Diputació de Barcelona (1822-...)
- 102 Diputació Provincial de Catalunya (1812-1822)
- 103 Junta Provisional de Catalunya (1820)
- 104 Junta Superior Governativa de Catalunya (1835)
- 105 Mancomunitat de Catalunya [1914-1923/1925]

200 Entitats dependents o vinculades de la Diputació de Barcelona

Fons generats per qualsevol organisme públic o entitat de dret públic o privat dependent o vinculat en major o menor grau a la Diputació de Barcelona.

- 201 Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica Industrial de Barcelona (EUETIB) (1908-1998)
- 202 Escola Superior d'Agricultura de Barcelona (ESAB)
- 203 Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica en Teixits de Punt de Canet de Mar (EUETTP) (1922-2009)
- 204 Escola de la Dona [1883-....]
- 205 Patronat d'Assistència Mèdico-Farmacèutica per als funcionaris de la Diputació (P.A.A.S.I.S.)
- 206 Consorci de Recursos per a la Integració de la Diversitat (CRID)
- 207 Institut d'Edicions
- 208 Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB)
- 209 Patronat Flor de Maig

- 210 Patronat de la Muntanya del Montseny
- 211 Patronat d'apostes (1953-2005)
- 212 Organisme de Gestió Tributària [1900-1997]
- 213 Xarxa Audiovisual Local (XAL)
- 214 Consorci de Comunicació Local (CCL)

300 Institucions de caràcter local d'àmbit provincial i autonòmic

Fons generats per institucions de caràcter local que han exercit les seves competències i funcions dins de l'àmbit territorial de la província i la comunitat autònoma.

- 301 Casa de Caritat (1803-1999)
- 302 Casa de Maternitat (1853-1988)
- 303 Junta Provincial de Beneficència (1852-1868)
- 304 Junta de Carreteres (1847-1874)
- 305 Comissió Mixta de Reclutament (1897-1925)
- 306 Junta d'Armament i Defensa (1836-1837)
- 307 Comissió de carreteres (1834-1843)
- 308 Junta del Port (1814-1839)
- 309 Casa de la Moneda (1843-1847)
- 310 Junta de Moneda de Catalunya (1852-1856)
- 311 Comissió Gestora dels Serveis de Coordinació del deute interprovincial de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona i del de la Liquidació de la Caixa de Crèdit Comunal (1929-1986)
- 312 Comissió hospitals militars (1823-1825)

400 Administració autonòmica

Fons generats per l'administració que ha exercit les seves competències i funcions dins de l'àmbit de la comunitat autònoma.

- 401 Generalitat de Catalunya (1931-1938)

500 Privats

Fons de caràcter privat generats per persones, famílies, empreses, etc.

- 501 Lola Anglada i Sarriera (1912-1988)
- 502 Enric Pedemonte i Clarà (1831-1908)
- 503 Jeroni Martorell i Terrats (1899-1950)
- 504 Família Junyer i Canals (1890-2013 ca.)

- 505 Sant Miquel del Fai (1990-2016)
- 506 Narcís Ricart i Bager [1920-1930]
- 507 Antoni Gallardo i Garriga (1918-1930)
- 508 Frederic Juandó Alegret (1910-1930)
- 509 Emili Juncadella i Vidal (1909-1929)
- 510 Eduardo Diaz Vigo (1992-2002)
- 511 Josep Singla Marsal
- 512 Josep Maria Soler i Coll (1932)
- 513 Joan Subias i Galter (1921-1940)
- 514 Día Gráfico (1934)

900 Col·leccions

Col·leccions o conjunts inorgànics de documents reunits i ordenats en funció de criteris subjectius, independentment de la seva provenença.

- 901 Peces informatives sobre la Diputació de Barcelona

Els fons enumerats contenen documents textuais, fotogràfics, audiovisuals, sons, gràfics i cartogràfics. A l'Arxiu de la Maternitat hi ha la Biblioteca on es pot consultar el fons de reserva de publicacions de la Diputació de Barcelona i els seus organismes, el fons editorial de la Mancomunitat de Catalunya, publicacions legislatives, i l'Hermetoteca.

La consulta als fons d'arxiu i de biblioteca de la Diputació de Barcelona es pot fer de manera presencial al recinte de la Maternitat de Barcelona. Una petita part dels fons també són accessibles de manera telemàtica a l'adreça <https://www.diba.cat/web/arxiu/servei-consulta>.

Arxiu de la Maternitat

Diputació de Barcelona

Travessera de les Corts, 131-159

C/ Mejia Lequerica, 1

08028 Barcelona

Horari d'atenció al públic

De dilluns a divendres de 10 a 14 h.

Tel. 934 022 665

Formulari de contacte: <https://www.diba.cat/web/arxiu>

Xarxes socials: <https://ca-es.facebook.com/ArxiuDiputacioBarcelona/>

JORDI VILAMALA SALVANS

CAP DE LA SECCIÓ D'ARXIU I GESTIÓ DOCUMENTAL

DOLORS RIVAS LOZANO

TÈCNICA SUPERIOR D'ARXIU I GESTIÓ DOCUMENTAL

Un museu per a tothom

El Museu Comarcal de l'Horta Sud Josep Ferrís March es troba instal·lat en la casa de l'Estudiant de Boqueta, una antiga casa de pagesos construïda durant la primera dècada del segle XX. La visita a l'exposició permanent ens permet conèixer les formes de vida d'una família de la comarca com era freqüent dins del context de la societat preindustrial. Les peces que componen les col·leccions van ser donades per famílies dels vint municipis de la comarca de l'Horta Sud.

L'edifici correspon a la tipologia de casa *a dos mans* o de *pati sencer*, a una i altra banda de la porta principal es disposen les estàncies. La casa tradicional de l'horta respon d'una manera racional a les necessi-

tats plantejades per la vida agrícola. Trobem tres àrees diferenciades: l'habitatge, situat entre les dos crugies recaients a la façana principal, on es desenrotlla la vida domèstica, la part relacionada amb el treball del camp, situada al voltant del corral, i la tercera dedicada a l'emmagatzematge dels productes agrícoles, en la part superior.

Les col·leccions estan dividides en tres grups: objectes de l'aixovar domèstic, eines agrícoles i eines relacionades amb els diferents oficis artesanals i serveis. D'aquest fons únicament es mostren en l'exposició permanent els objectes pertanyents a l'habitatge i al treball del camp, mentre que la resta es guarda en els

magatzems del museu per a ser exposat dins dels programes d'exposicions temporals i per a servir a la finalitat de recerca.

La museografia és de tipus ecològic, es a dir, els objectes estan ubicats en el seu lloc tradicional dins de la casa, recreant l'ambient original i els suports informatius són mínims, el que genera una sensació d'immersió automàtica en el passat, aspecte molt apreciat per les persones que visiten el museu. Per altra banda, al ser una casa, potència la sensació d'acollida i ofereix un gran ventall d'itineraris discursius. Així, es proposen visites temàtiques al voltant de la il·luminació, del paper dels animals en la cultura tradicional, dels oficis, de les relacions de gènere...

El museu, impulsat en primera instància per la Fundació Horta Sud, i sustentat per la Mancomunitat de l'Horta Sud, l'Ajuntament de Torrent i Caixa Rural Torrent, va nàixer amb l'objectiu de conservar, difondre i exposar el patrimoni comarcal com a senyal d'identitat, i com a dinamitzador social del territori comarcal. La fórmula de gestió es la de consorci, amb dues comissions en les que estan representades les quatre institucions.

La programació compta amb la col·laboració de diferents entitats i associacions de la comarca de l'Horta, vinculades a la conservació i difusió del patrimoni material i immaterial, com el cicle *Música de Cambra a l'Andana*, organitzat junt amb els conservatoris de Torrent i Catarroja, el *Betlem Tradicional*, muntat per l'Associació de Betlemistes de Torrent, els concerts i tallers de *Tocs Tradicionals de Campanes*, amb la participació de *Campanes de la Catedral de València*. A més d'una bona quantitat d'activitats puntuals coorganitzades o proposades per diferents col·lectius d'àmbit comarcal (66 en 2018).

Des del Museu Comarcal procurem afavorir la implicació de persones adultes en la recuperació i conservació del patrimoni. La fórmula per la que hem optat fins ara és la con-

Foto: José Luis Bort

Andana

Foto: José Luis Bort

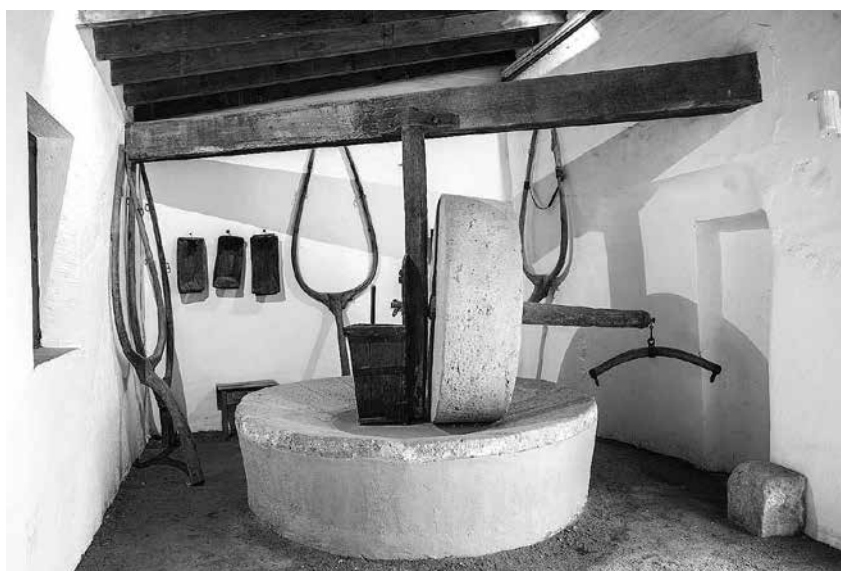
Pallissa

Foto: José Luís Bort

Cuina

Foto: José Luís Bort

Almàssera

Foto: José Luís Bort

Menjador

vocatòria de cursos, que ens permet posar en contacte a especialistes i públic no iniciat per a col·laborar conjuntament en la recuperació del patrimoni comarcal, tant en el museu com al territori. A través del Curs Pràctic de Restauració, donem accés als ciutadans que desitgen participar en la tasca de conservació de les col·leccions del museu.

Les col·leccions del museu o el patrimoni immaterial (frases fetes, rondalles, cançons, endevinalles...) són el fil conductor dels discursos que construïm a partir de qüestions d'interès actual, com les relacions de gènere, les relacions de parentiu, l'economia circular, la mobilitat sostenible, la inclusió, la sobirania alimentària, la gestió dels residus, la educació o els models de producció agrícola. Visites dinamitzades com *La peça intrusa o Relectures, itineraris museals amb perspectiva de gènere*, o tallers com *L'ase va davant*, o *L'home a casa, la dona a la plaça!?* són un bon exemple.

Al Museu Comarcal fomentem el contacte directe del visitant amb les peces exposades, com a referent, en els tallers artesanals, o com a objecte terapèutic, en el cas de l'activitat *La Memòria dels Objectes*, adaptada a treballar la Reminiscència amb persones amb deteriorament cognitiu. Però també trenquem la barrera per a fer activitats de caire més creatiu, com *3,2,1 Acció al museu* o *Espanta la Por, Rodem Històries de Por al Museu*, en les que les peces es converteixen en actrius i els espais museístics en escenaris de pel·lícules creades per els participants.

El museu forma part de xarxes de col·laboració dins i fora de l'Horta Sud, com *Museus de l'Horta*, *l'Etnoxarxa*, la *Xarxa d'Entitats pel Patrimoni (XEP)*. Participem en projectes col·lectius amb altres museus i universitats i centres educatius, com *Relectures, itineraris museals en clau de gènere*, o els projectes europeus *Eulac, museus and communities* i *INCLUMAP inclusion throug material culture and holographic projection*.

CLARA PÉREZ HERRERO
DIRECTORA DEL MUSEU COMARCAL
DE L'HORTA SUD.

DD.AA. *Sant Cebrià de Vallalta 1019-2019*. Centre d'Estudis de Sant Cebrià. Sant Cebrià de Vallalta (2019). ISBN 978-84-09-14408-2.

Aquesta publicació té com a objectiu donar a conèixer el document

en què apareix per primera vegada, de manera explícita i per escrit, el nom de Sant Cebrià de Vallalta, « *Sancti Cipriani Maritimi* ».

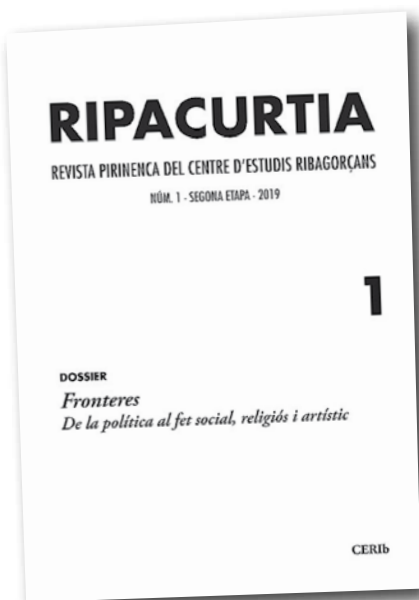
Tal com afirma l'historiador Agustí Alcoberro en la presentació del llibre "els pobles, com les persones, existeixen des del moment en què tenen un nom propi que els fa individus singulars". El poble de Sant Cebrià existia molt probablement des de molt abans, però no era una realitat documentada i per tant, vàlida com a ens individualitzat fins al 20 de novembre de l'any 1019 (.XII. die Kalendarum decembrium anno .XXIII. regni Roberti regis).

En el pròleg s'explica com el fundador del Centre d'Estudis de Sant Cebrià (CESC), Lluís Parera Cusi, va trobar el document, la seva confusió inicial sobre el contingut del text i la descoberta, molts anys després, del sentit real del text manuscrit en el pergamí. Arribats a l'any 2019, quan es compleixen mil anys de la primera menció escrita coneguda del poble de Sant Cebrià, el CESC ha volgut deixar

constància en una edició de la descoberta del document, del sentit i de la importància d'aquest fet històric i del document en si. El llibre consta, a part del pròleg, d'una presentació, de la traducció del document al català per fer-lo accessible al públic en general, del manuscrit original fotocopiats i de la seva transcripció al llatí.

El document manuscrit en un pergamí (5 pàgines) data del segle XI i forma part del Cartoral del Bisbat de Girona conegut amb el nom de "Cartoral de Carlemany". Consisteix en l'acta de dotació de la Canònica de la catedral de Girona i especifica la dot que totes les persones il·lustres presents a l'acte atorguen a la citada Canònica perquè pugui disposar de rendes suficients per assegurar la seva independència econòmica. El poble de Sant Cebrià amb totes les seves pertinències forma part d'aquesta dot, fet que mostra la vinculació de la població amb la seva església i amb el bisbat de Girona.

ANNA PARERA CIURÓ

DDAA. *Ripacurtia. Revista pirinenca del Centre d'Estudis Ribagorçans*. Fronteres. De la política al fet social, religiós i artístic. Núm. 1. Centre d'Estudis Ribagorçans (El Pont de Suert, 2019). ISSN 1696-8530 ISBN 978-84-120042-6-7.

Al llarg de la primera dècada del s. XXI el Centre d'Estudis Ribagorçans (CERib) s'ha caracteritzat, entre d'altres coses, per la publicació anual de la revista *Ripacurtia*. Així doncs, entre els anys 2003 i 2008 es varen publicar sis números que, a grans trets, van tractar aspectes com; l'identitat i la despoblació del territori ribagorçà; el paper de la dona dins de l'àmbit social i cultural pirinenc; i diversos aspectes històrics tant de l'àrea pirinenca com de les terres catalanes i aragoneses. Malauradament, a causa la recessió econòmica que es va iniciar l'any 2008, la publicació de la revista es va veure aturada.

Enguany, l'any 2019, el CERib ens ofereix, com els mateixos expliquen, una "segona etapa" de la revista *Ripacurtia*. L'objectiu d'aquest nou projecte es centra en: potenciar la cultura i recerca tant locals com comarcals; enfortir la visibilitat de les àrees pirinenques; i recolzar els nexes de memòria que uneixen les àrees catalanes i aragoneses. En resum, intenta trobar una resposta a tots aquells "buits

d'anàlisi necessaris per als territoris d'interès de la revista".

En el número en qüestió es tracten aspectes que abracen tant problemàtiques històriques com lingüístiques, passant també per temàtiques antropològiques i geogràfiques. Alguns títols a destacar, tot i que en podríem seleccionar d'altres, són: *Migraciones en Benabarre durante la época moderna (1566-1792)* (Ajates Cónsul, J.A. i Salas Ausens, J.A.); *Los tratados de los Pirineos: una revisión de la diplomacia entre 1598 y 1659* (Ramo Antón, A.C.); *Els catalanoparlants, els diglòssics i els monolingües. Grups sociolingüístics a la Franja* (Sorolla, N.); *L'evolució glacial a la Coma de Burg* (Pallars Sobirà) (Vizcaíno, A., Pèlachs, A.)

Així doncs, amb aquesta proposta el CERib ens presenta la continuació d'un projecte que, havent nascut l'any 2003, ha tornat a l'impresma amb la intenció de tornar a ser una publicació permanent.

ARNAU NAVARRO LÓPEZ DEL CASTILLO

MONTBLANC LASAGA, Joan, *L'empresonament franquista al Baix Llobregat (1939-1960)*. Edicions del Llobregat – Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Sant Feliu de Llobregat, 2019). ISBN 978-84-948536-7-8

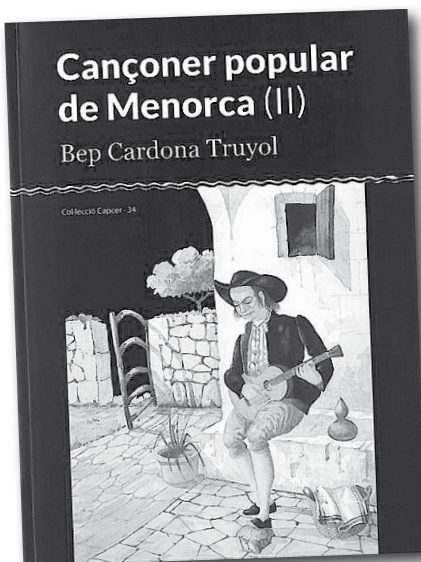
Heus aquí una obra de referència per a l'estudi, la recerca i el coneixement del franquisme a la comarca

del Baix Llobregat i l'Hospitalet de Llobregat. Aquest llibre és fruit de més d'una dècada d'investigació del seu autor. Amb el buidatge dels fons de presons d'homes i dones de l'Arxiu Nacional de Catalunya i els processos sumaríssims de l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer de Barcelona, l'autor va obtenir una xifra de víctimes que el règim va empresonar entre els anys 1939 i 1960. El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat ha publicat una base de dades que recull 5.608 noms de víctimes sorgides d'aquesta recerca, i el llibre és l'eina que permet explicar i contextualitzar la base de dades. L'autor analitza les xifres des de diversos punts de vista com ara el veïnatge i les procedències, les causes de l'empresonament, les sentències, els sectors laborals o els perfils de les víctimes. Però el llibre va més enllà de la fredor de les xifres i ens explica com l'empresonament massiu de persones va ser una de les eines repressives del règim més efectives. També ens ex-

plica i analitza la Causa General que, bo i tractant-se d'una font franquista, ens aporta una informació molt valuosa per entendre la implantació del règim. Trobem un capítol molt il·lustrador dedicat a les presons de Sant Feliu de Llobregat, la Model i les Corts, que són les tres presons per on, majoritàriament, passaven les persones de la comarca i l'Hospitalet víctimes d'un encausament. El llibre acaba amb uns annexos que recullen els noms de les víctimes en diverses circumstàncies, com ara les entrades i sortides de les presons, les persones empresonades des del retorn de l'exili, els morts a les presons, els deterrats, els executats, els deportats a camps de concentració i batallons de treballadors, les penes de mort comutades, etc.

Des d'una mirada local, l'autor defensa la individualització de cada una de les víctimes per a la seva reparació i dignificació.

NEUS RIBAS DEVESA

CARDONA TRUYOL, Bep. *Cançoners popular de Menorca (I)*, Col·lecció Capcer, 33, Institut Menorquí d'Estudis, Maó, 2017. *Cançoners popular de Menorca (II)*, Col·lecció Capcer, 34, Institut Menorquí d'Estudis, Maó, 2019.

En el període de menys de dos

anys, l'IME ha publicat en dos volums, una de les obres més importants de cultura popular menorquina. El *Cançoners popular de Menorca* és un treball de recopilació de gairebé tot el que avui podem saber sobre música popular menorquina, fet per en Bep Cardona, de Ferreries, que durant anys, ha anat recopilant tota la informació disponible sobre cançó popular. Entre els dos volums es recullen informacions i partitures d'unes 325 melodies i cançons, recollint tant el llegat dels folkloristes i altres autors de començaments del segle XX, com Camps i Mercadal (*Francesc d'Albranca*), Ferrer Ginard o les de l'obra del *Cançoners popular de Catalunya*, com material inèdit. Les diverses peces han estat agrupades per temes, com *Balls folklòrics*, *Romanços*, *Cançons de gresca*, *Infantils*, etc. L'edició està feta amb molta cura i inclou una explicació de cada melodia o cançó, a vegades amb aportacions poc conegudes com les referències a la curiosa similitud entre la melodia d'una

cançó com *Si tu te fas la lluna*, que és la versió menorquina del conegut tema de la *Cançó de les transformacions*, i un fragment de *Má vlast*, (La meva pàtria) del compositor txec Bedrich Smetana (1824-1884). És especialment important el fet que l'obra inclou les diverses variants de lletra i música que s'han anat produint fins avui. Aquest fet permet defugir la idea d'un corpus tancat del cançoners popular i reforça la idea d'una forma de cultura popular oberta a les formes amb que la gent s'apropia de la tradició i la reelabora a cada època. En aquest mateix sentit, també incorpora algunes cançons d'autor conegut, que han esdevingut molt populars, com la *Balada d'en Lucas*, d'Ortega Monasterio o la tan cantada *Mira el cel i escolta el vent*, de Toful Mus i el mateix Ortega Monasterio. Una altra aportació interessant és l'índex discogràfic, que permet conèixer les diverses gravacions de cada cançó.

JAUME MASCARÓ

TORRES BENET, Miquel. *Assaig sobre el pas d'Hanníbal per Catalunya i la mítica ciutat ilergeta d'Atanagrum (218 aC). Noves aportacions a la numismàtica cartaginesa*. Col·lecció Mn. Joan Camps, núm. 6. Grup de Recerques

de les Terres de Ponent. Sant Martí de Maldà, 2019. ISBN 978-84-09-07968-1.

El Grup de Recerques de les Terres de Ponent (GRTP) ha editat enguany el número 6 de la col·lecció Mn. Joan Camps, coneguda de manera informal com la sèrie vermella pel color sempre existent en les cobertes, però que no té res a veure amb la categoria bèl·lica del personatge del qual parla el llibre. L'autor Miquel Torres Benet, actual president del GRTP, ha triat per a la portada la coneguda fotografia del famós general cartaginès feta l'any 1932 per Phaidon Verlag del bust localitzat a Capua i avui al palau del Quirinal de Roma, considerat el retrat més creïble del Bàrquida.

El llarg títol anuncia clarament les tres temàtiques que desenvolupa al llarg de 223 pàgines: la figura d'Hanníbal, amb el seu mític pas per casa

nostra amb el seu nombrós exèrcit i els seus singulars paquiderms; les excel·lents vint-i-quatre pàgines dedicades a la misteriosa ciutat ilergeta d'Atanagrum i l'exhaustiu catàleg de la moneda cartaginesa trobada a la plana occidental catalana, tot identificant rigorosament el lloc de les localitzacions, cosa que li ha permès proposar una creïble ruta de l'exèrcit púnic per les terres urgelleses camí del Pirineu.

El pròleg del professor Ignasi Garcés i la presentació de l'autor d'aquestes línies completen una obra que sense cap dubte aporta força novetats sobre aquell transcendental any 218 aC, quan la segona guerra púnica començava al nostre país i el resultat de la qual va ser totalment transcendent pel que ara som i parlem.

JOAN-RAMON GONZÁLEZ PÉRE

novetats bibliogràfiques

ARNAU, Pilar / PELEGRÍ, Ismael / SALORD, Josefina [Ed.]. *Pau Faner, fabulador*. Punctum / Institut Menorquí d'Estudis (Lleida - Maó, 2019). ISBN IME 978-84-15291-54-1 ISBN Punctum 978-84-120749-0-1.

BOADA SALOM, Jaume. *Les medalles de proclamació de les terres de parla catalana. Catalunya, València i Balears (1724-1843)*. Institut d'Estudis Catalans / Institut d'Estudis Baleàrics. Barcelona / Palma (2018). ISBN 978-84-9965-412-6.

CARDONA TRUYOL, Bep. *Cançoners popular de Menorca (II)*. Col·lecció Capcer, 34. Institut Menorquí d'Estudis (Maó, 2019). ISBN 978-84-15291-50-3.

DD.AA. *A reveure, Joan: 40 veus reten homenatge al compositor i amic Joan Guinjoan*. Centre d'Estudis Riudomencs Arnau de Palomar. Riudoms (2019). ISBN 978-84-09-09891-0.

DDAA. *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*. Núm. 124. Centre d'Estudis Alcoverencs (Alcover, 2019).

DD.AA. *Cooperació Catalana*. Núm. 432.

Fundació Roca i Galès (Barcelona, juny 2019). ISSN 1133-8415.

DD.AA. *Cooperació Catalana*. Núm. 433. Fundació Roca i Galès (Barcelona, juliol 2019). ISSN 1133-8415.

DD.AA. *Cooperació Catalana*. Núm. 434. Fundació Roca i Galès (Barcelona, setembre 2019). ISSN 1133-8415.

DD.AA. *Cooperació Catalana*. Núm. 435. Fundació Roca i Galès (Barcelona, octubre 2019). ISSN 1133-8415.

DD.AA. *Dovella. Revista cultural de la Catalunya Central*. Núm. 125. Primavera - estiu. Centre d'Estudis del Bages (Manresa, 2019). ISSN 0214-2430.

DD.AA. *El Sot de l'Aubó*. Núm. 68. Juny 2019. Centre d'Estudis Canetencs (Canet de Mar). ISSN 2013-6285.

DD.AA. *El Sot de l'Aubó*. Núm. 69. Setembre 2019. Centre d'Estudis Canetencs (Canet de Mar). ISSN 2013-6285.

DD.AA. *Els usos del patrimoni al Pirineu. Quinzenes Trobades Culturals Pirinenques*. Societat Andorrana de Ciències et alt. (Envalira, 2019). ISBN 978-99920-61-50-3.

DD.AA. *Enxaneta: 50 anys d'Escola (1968 - 2018)*. Institut d'Estudis Vallencs (Valls, 2019). ISBN 978-84-86083-85-4.

DD.AA. *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*. Núm. 124. Museu Arxiu de Santa Maria (Mataró, juny 2019). ISSN 0212-9248.

DDAA. *Illanvers XIV*. Quaderns Xivau de poesia, núm. 19. Institut Menorquí d'Estudis (Maó, 2019). ISBN 978-84-15291-55-8.

DD.AA. *L'Erol*. Núm. 140. Paisatges i patrimonis emergents. Àmbit de Recerques del Berguedà (Berga, 2019). ISSN 0212-445.

DD.AA. *Lo Floc*. Núm. 228. Abril - juny 2019. Centre d'Estudis Riudomencs Arnau de Palomar (Riudoms, 2019). ISSN 2014-4830.

DD.AA. *Mascañà. Revista d'estudis del Pla d'Urgell*. Núm. 10. Pla d'Urgell. Cultura, natura, ciència. Centre de Recerques del Pla d'Urgell "Mascañà". Molle-russa (2019). ISSN 2013-9462.

- DD.AA. *Mestall*. Núm. 45. Juny 2019. Associació d'Història Rural. (Girona, 2019). ISSN 2462-5345.
- DD.AA. *Mirades: XI Trobada d'Estudiosos de les Garrigues. L'Espluga Calba, 21 d'octubre de 2017*. Centre d'Estudis de les Garrigues. Les Borges Blanques (2018). ISBN 978-84-09-07780-9.
- DD.AA. *Miranda*. Núm. 14. Música: Mirades i accents dels Països Catalans. Associació Miranda (Perpinyà, 2019). ISSN 1957-0201.
- DD.AA. *Modilianum. Revista d'estudis del Moianès*. Núm. 60. Primer semestre 2019. Associació Cultural Modilianum. (Moià, 2019). ISSN 1130-1252.
- DD.AA. *Papers dels Ports de Morella, 2a època*. Núm. 3. Centre d'Estudis dels Ports (Morella, 2018). ISSN 1697 - 4409.
- DDAA. *Podall*. Núm. 9. Centre d'Estudis de la conca de Barberà. Montblanc (2019). ISSN 2014-6957.
- DDAA. *Ponències. Revista del Centre d'Estudis de Granollers*. Núm. 23. Centre d'Estudis de Granollers (Granollers, 2019). ISSN 1137-9626.
- DDAA. *Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp*. Núm. 75. Maig 2019. Institut d'Estudis Vallencs (Valls, 2019). ISSN 0212-1921.
- DD.AA. *Recull de treballs*. Núm. 19. Vol. I. Centre d'Estudis sinibald de Mas. Torredembarra (2019). ISSN 0212-663X.
- DD.AA. *Recull de treballs*. Núm. 19. Vol. II. Centre d'Estudis sinibald de Mas. Torredembarra (2019). ISSN 0212-663X.
- DDAA. *Ripacurtia. Revista pirinenca del Centre d'Estudis Ribagorçans*. Fronteres. De la política al fet social, religió i artístic. Núm. 1. Centre d'Estudis Ribagorçans (El Pont de Suert, 2019). ISSN 1696-8530 ISBN 978-84-120042-6-7.
- DD.AA. *Sant Cebrià de Vallalta 1019-2019*. Centre d'Estudis de Sant Cebrià. Sant Cebrià de Vallalta (2019). ISBN 978-84-09-14408-2.
- DDAA. *Sovatge. Publicació de l'Ecomuseu dels Ports*. Núm. 2. Ecomuseu dels Ports (Orta, 2019). ISSN 2604-3491.
- DD.AA. *Temps de Franja*. Núm. 142. Iniciativa Cultural de la Franja (Calaceit, juliol - agost 2019). ISSN 1695-7709.
- DD.AA. *Temps de Franja*. Núm. 143. Iniciativa Cultural de la Franja (Calaceit, novembre 2019). ISSN 1695-7709.
- DD.AA. *Terme*. Terrassa i l'aigua escassa: un repàs a tres segles de sequeres (1600 - 1870s). Núm. 33. Desembre 2018. Centre d'Estudis Històrics de Terrassa / Arxiu Històric de Terrassa / Arxiu Comarcal de Vallès Occidental (Terrassa, 2018). ISSN 0213-6678.
- GARRICH, Montserrat. *Aureli Capmany. La dansa i l'Esbart Català de Dansaires*. Esbart Català de Dansaires (Barcelona, 2018). DL B17.946-2018.
- JANSÀ, Agustí. *El temps i el clima de Menorca*. Col·lecció Petit Format, 36. Institut Menorquí d'Estudis / Edicions UIB (Maó, 2019). ISBN IME 978-84-15291-49-7 ISBN UIB 978-84-8384-399-4.
- LÓPEZ CASASNOVAS, Joan F.[Ed.]. *Foc i fum. Quadro de costums en tres actes i un vers. Joan Benejam i Vives*. Col·lecció Petit Format, 38. Institut Menorquí d'Estudis (Maó, 2019). ISBN 978-84-15291-53-4.
- MAS, Joan Lluís [Coord.]. *Terra. Images de l'éternel paysan. Imatges del pagès etern. Catàleg de l'exposició d'Etienne Clotis*. Terra dels Avis (Elne, 2019). DL 2e trimestre 2019.
- MONTBLANC LASAGA, Joan, *L'empressonament franquista al Baix Llobregat (1939-1960)*. Edicions del Llobregat - Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Sant Feliu de Llobregat, 2019). ISBN 978-84-948536-7-8.
- MORÉ AGUIRRE, David [Ed.]. *Actes. Jornada d'estudi. L'obra pública i els seus professionals*. Quaderns d'Estudis Tossencs, 16. Centre d'Estudis Tossencs (Tossa de Mar, 2019). ISBN 978-84-941951-7-4.
- OLLÉ, Francesc. *Del port de l'Ordal al Pont del Llobregat. Un recorregut històric per l'N-340*. Edicions del Llobregat - Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Sant Feliu de Llobregat, 2018). ISBN 978-84-948536-0-9.
- ORENGO CONTRERAS, Antoni. *Herbari tòxic: Guia de les principals plantes veninoses, mortals i psicotròpiques valencianes*. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta / Edicions El Tívoli. Gandia (2018). ISBN 978-84-949874-3-6.
- PORTELLA COLL, Josep. *Fernando vi-ves Escudero, el senyor de Sant Patrici i la causa roja*. Col·lecció Petit Format, 37. Institut Menorquí d'Estudis (Maó, 2019). ISBN 978-84-15291-51-0.
- QUINTANA FONT, Artur. *La Vall de Balat. Memòria de l'Aragó 1948 - 2017*. Cuadernos de Cultura Aragonesa, 64. Rolde de Estudios Aragoneses / Institut d'Estudis del Baix Cinca / Associació Cultural del Matarranya (Saragossa, 2018). ISBN 978-84-92582-22-8.
- SAGUER, Enric [Ed.]. *Els cortals empordanesos, del segle XIII al XXI: Sis Estudis*. Associació d'història rural. Girona (2019). ISBN 978-84-9984-497-8.
- SERRA BUSQUETS, Sebastià / RIPOLL GIL, Elisabeth [Ed.]. *Identitats nacionals i nacionalismes a l'Estat Espanyol a l'Època Contemporània. Simposi Galeusca Història IV*. Institut d'Estudis Balearics (Palma, 2019). ISBN 978-84-948770-4-9.
- SESER PÉREZ, Rosa [Coord.]. *Història i memòria. La guerra civil a Dènia*. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta (Dènia, 2019). ISBN 978-84-944506-6-2.
- TORRAS CORTINA, Miquel. *Navarclès a l'època feudal (segles X-XII)*. Monogràfics, 30. Centre d'Estudis del Bages (Manresa, 2019). ISBN 978-84-87618-97-0.
- TORRES i BENET, Miquel. *Assaig sobre el pas d'Hanníbal per Catalunya i la mítica ciutat ilergeta d'Atanagrum (218 aC): Noves aportacions a la numismàtica cartaginesa*. Grup de Recerques de les Terres de Ponent. Sant Martí de Maldà (2019). ISBN 978-84-09-07968-1.
- VIDAL MASCARÓ, Andreu. *Viatge pels països de llengua catalana de Josep M. Guàrdia Bagur. Una visió geogràfica, històrica i cultural de Catalunya, València i les Balears (1884)*. Cova de Palla, 38. Institut Menorquí d'Estudis (Maó, 2019). ISBN 978-84-15291-52-7.
- VIVES REUS, Antoni. *Història del Sindicat d'Iniciativa i Turisme de Tarragona (1910 - 2010)*. Publicacions del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona, núm. 24. CEHSGO - Publicacions URV (Tarragona, 2019). ISBN 978-84-8424-764-7.
- ZARAGOZA, Magda. *Llums i ombres: Corbera d'Ebre - Poble Vell*. Associació Poble Vell de Corbera d'Ebre. Corbera d'Ebre (2019).

Centres i instituts d'estudis adherits a la CCEPC

1. Agrupació Cultural Vila-seca (Vila-seca)
2. Àmbit de Recerques del Berguedà (Berga)
3. Amics de Besalú i el seu Comtat (Besalú)
4. Amics de la Seu Vella (Lleida)
5. Amics del Castell de Gelida (Gelida)
6. Amics del Museu de Pallejà (Pallejà)
7. Arxiu Festiu Catalunya. Fundació Privada (Barcelona)
8. Associació CMES (Barcelona)
9. Associació Cultural Baixa Segarra (Santa Coloma de Queralt)
10. Associació Cultural del Matarranya (Calaceit)
11. Associació Cultural del Montserrat (Collbató)
12. Associació Cultural "Modilianum" (Moià)
13. Associació de Cultura del Comú de Particulars (la Pobla de Segur)
14. Associació d'Estudis Torellonencs (Torelló)
15. Associació d'Història Rural (Girona)
16. Associació Grup de Recerca de Cerdanya (Puigcerdà)
17. Associació Mirmanda (Figueres - El Soler)
18. Associació Poble Vell de Corbera d'Ebre (Corbera d'Ebre)
19. Associació Xarxa de Patrimoni Rural Ecomuseu del Blat (Tona)
20. Ateneu Popular de Calonge (Calonge)
21. Centre de Recerca Històrica del Poble-sec - CERHISEC (Barcelona)
22. Cercle de Recerques i Estudis "Mogoda" (Santa Perpètua de Mogoda)
23. Centre d'Estudis. Arxiu d'Història de Castellar (Castellar del Vallès)
24. Centre d'Estudis Alcoverencs (Alcover)
25. Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell (Argentona)
26. Centre d'Estudis Beguetans (Begues)
27. Centre d'Estudis Cadaquesencs (Cadaqués)
28. Centre d'Estudis Canetencs (Canet de Mar)
29. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Banyoles)
30. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Sant Feliu de Llobregat)
31. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (Ripoll)
32. Centre d'Estudis Comarcals del Segrià (Artesa de Lleida)
33. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (Igualada)
34. Centre d'Estudis d'Altafulla (Altafulla)
35. Centre d'Estudis d'Avià (Avià)
36. Centre d'Estudis de Gavà (Gavà)
37. Centre d'Estudis de Granollers (Granollers)
38. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà (Montblanc)
39. Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre (Flix)
40. Centre d'Estudis de les Garrigues (les Borges Blanques)
41. Centre d'Estudis de l'Hospitalet (l'Hospitalet de Llobregat)
42. Centre d'Estudis de l'Hospitalet de l'Infant (l'Hospitalet de l'Infant)
43. Centre d'Estudis de Montjuïc (Barcelona)
44. Centre d'Estudis de Sant Cebrià (Sant Cebrià de Vallalta)
45. Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor (Sant Pere de Vilamajor)
46. Centre d'Estudis del Bages (Manresa)
47. Centre d'Estudis del Gaià (Vila-rodona)
48. Centre d'Estudis del Priorat (Torroja)
49. Centre d'Estudis del Voltreganès (Sant Hipòlit de Voltregà)
50. Centre d'Estudis dels Ports (Morella)
51. Centre d'Estudis de Subirats (Subirats)
52. Centre d'Estudis d'Isona i Conca Dellà (Isona)
53. Centre d'Estudis d'Ulldecona (Ulldecona)
54. Centre d'Estudis Escalencs (l'Escalà)
55. Centre d'Estudis Històrics de Terrassa (Terrassa)
56. Centre d'Estudis Ignasi Iglèsias (Barcelona)
57. Centre d'Estudis Lacetans (Solsana)
58. Centre d'Estudis Lluís Domènech i Montaner (Canet de Mar)
59. Centre d'Estudis Locals d'Alaior - Fórum 3r Mil·lenni (Alaior)
60. Centre d'Estudis "Lo Lliscó" (Mas de Barberans)
61. Centre d'Estudis Martorellencs (Martorell)
62. Centre d'Estudis Molletans (Mollet del Vallès)
63. Centre d'Estudis Mont-roigencs (Mont-roig del camp)
64. Centre d'Estudis Planers (Santa Bàrbara)
65. Centre d'Estudis Ribagorçans (Benavarrí)
66. Centre d'Estudis Riudomencs "Arnau de Palomar" (Riudoms)
67. Centre d'Estudis Santjustencs (Sant Just Desvern)
68. Centre d'Estudis Segarraencs (Freixenet de Segarra)
69. Centre d'Estudis Selvatans (la Selva del Camp)
70. Centre d'Estudis Selvatans (Santa Coloma de Farners)
71. Centre d'Estudis Seniençs (la Sénia)
72. Centre d'Estudis Sinibald de Mas (Torredembarra)
73. Centre d'Estudis Tossencs (Tossa de Mar)
74. Centre de Documentació. Ecomuseu dels Ports (Horta de Sant Joan)
75. Centre de Lectura de Reus (Reus)
76. Centre de Recerques del Pla d'Urgell "Mascançà" (Mollerussa)
77. Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà (Montblanc)
78. Centre Picasso d'Orta - Associació UNESCO (Horta de Sant Joan)
79. Cercle d'Estudis Històrics i Socials "Guillem Oliver" del Camp de Tarragona (Tarragona)
80. Col·lectiu de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola (Cerdanyola)
81. Consell Cultural de les Valls d'Àneu (Esterrí d'Àneu)
82. El bou i la mula (Premià de Mar)
83. Esbart Català de Dansaires (Barcelona)
84. Federació d'Instituts d'Estudis Comarcals del País Valencià (Bunyol)
85. Fundació Arnau Mir de Tost (Ager)
86. Fundació Bosch i Cardellach (Sabadell)
87. Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs (Lleida)
88. Fundació Roca i Galès (Barcelona)
89. Grup d'Estudis Cubellencs (Cubelles)
90. Grup d'Estudis d'Esplugues (Esplugues de Llobregat)
91. Grup d'Estudis Locals (Sant Cugat del Vallès)
92. Grup d'Estudis Sitgetans (Sitges)
93. Grup d'Investigació i Història de Sant Quirze (Sant Quirze del Vallès)
94. Grup de Recerca de Cervelló (Cervelló)
95. Grup de Recerca Folklorica d'Osona (Folgueroles)
96. Grup de Recerques de les Terres de Ponent (Sant Martí de Maldà)
97. Grup d'Història del Casal (Mataró)
98. Institut d'Estudis Baleàrics (Palma de Mallorca)
99. Institut d'Estudis Ceretans (Puigcerdà)
100. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta (Ondara)
101. Institut d'Estudis Comarcals del Montsià (Ampostà)
102. Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida (Ontinyent)
103. Institut d'Estudis del Baix Cinca (Fraga)
104. Institut d'Estudis del Baix Empordà (Sant Feliu de Guíxols)
105. Institut d'Estudis Eivissencs (Eivissa)
106. Institut d'Estudis Empordanesos (Figueres)
107. Institut d'Estudis Gironins (Girona)
108. Institut d'Estudis Penedesencs (Vilafraça del Penedès)
109. Institut d'Estudis Vallencs (Valls)
110. Institut de Llengua i Cultura Catalanes (Girona)
111. Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell (Adrall)
112. Institut Menorquí d'Estudis (Maó)
113. Museu Arxiu de Santa Maria - Centre d'Estudis Locals de Mataró (Mataró)
114. Observatori Sociodemogràfic de les Terres de Lleida (Lleida)
115. Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (Olot)
116. Patronat d'Estudis Osonencs (Vic)
117. Societat Andorrana de Ciències (Andorra la Vella)
118. Societat Arqueològica Lul·liana (Palma de Mallorca)
119. Taller d'Història de Gràcia. Centre d'Estudis (Barcelona)
120. Taller d'Història del Clot - Camp de l'Arpa (Barcelona)
121. Terra dels Avis (Elna)
122. Tot Història Associació Cultural (Barcelona)

FRONTISSA

Edita:

Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana
Carrer del Carme, 47 (IEC) • 08001 BARCELONA
Tel. 933 248 585 ext 131 • Fax 932 701 180 • ccepc@iec.cat • www.ccepc.org

Consell de Redacció:

Josep M. Contel, Narcís Figueras, M. Carme Jiménez,
Marcel Poblet, Josep Santesmasés i Francesc Viso

Dipòsit legal: T-730-2001 - **Composició i impressió:** Gràfiques del Matarranya. Calaceit

Amb el suport de:

Diputació Tarragona

Diputació de Lleida

